

Södertörns högskola | Institutionen för Kommunikation medier och IT

Kandidatuppsats 15 hp | Retorik | Vårterminen 2012

”Vi låter oss inte stoppas av andras kamp mot grundläggande demokratiska värden”

– En narrativ analys av Sverigedemokraternas kriskommunikation efter Utöya

Av: William Albrecht

Handledare: Jens Elmelund Kjeldsen

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att undersöka Sverigedemokraternas kriskommunikativa försvar efter kritiken som uppkom mot partiet i samband med högerextremisten Anders Behring Breiviks massmord på Utöya 2011. I detta har jag ur ett narrativt perspektiv undersökt partiledaren Jimmie Åkessons förklaring till krisen och hur denna samspelar med partiets interna berättelse. Den första delen av resultaten visar att Åkesson strukturerar ett narrativ där uppkomsten av krisen för Sverigedemokraterna förklaras genom att det bedrivs en häxjakt på partiet. Den andra delen av resultaten visar att Åkesson genom dikotomisering använder den uppkomna krisen för att förstärka Sverigedemokraternas roll som anti-etablissemangsparti. I hans krisberättelse tillskrivs kritikerna och Breivik liknande egenskaper, vilket betyder att de står som en gemensam bov i narrativet. Detta i motsats till Sverigedemokraterna som i istället får rollen som en hjälte - demokratins beskyddare i Sverige.

Nyckelord: Utöya, demokrati, kris, narrativ, pentad, dikotomi, kriskommunikation, Sverigedemokraterna, Åkesson, kritikerna, Breivik

Abstract

This paper examines the communicative crisis defense of the Sweden democrats after the criticism that appeared after the mass murder by the right-wing extremist Anders Behring Breivik at Utöya in 2011. In this analysis a narrative examination is made of the party leader Åkessons explanation to why the crisis emerged and how his apology interacts with the party's internal story. The first part of the results shows that Åkesson structures a narrative where the society's witch hunt on the party stands as an explanation to why the crisis has emerged. The second part of the analysis shows that Åkesson uses the crisis to strengthen the role of the Sweden democrats as an anti-establishment party by using dichotomies. In his crisis narrative he attributes similar characteristics to his critics and Breivik. The consequence of this is that the two actors stand as a collective villain in the narrative. To the contrary, the Sweden democrats became a hero in the narrative - the protector of democracy in Sweden.

Keywords: Utöya, democracy, crisis, narrative, pentad, dichotomy, crisis communication, Sweden democrats, Åkesson, the critics, Breivik

Innehållsförteckning

1. Inledning	5-6
1.1. Sverigedemokraterna efter Utöya	7
1.2. Tidigare forskning	8-10
1.3. Sverigedemokraterna och deras berättelse	10-11
1.4. Problemformulering och avgränsning	11-12
2. Syfte och frågeställning	13
3. Material	14
4. Teoretisk referensram	15
4.1. Definitioner av organisationskriser	15-16
4.2. Kriskommunikation ur ett narrativt perspektiv	16-17
4.3. Retorik som dramatism och symbolisk handling	17
4.4. Den narrativa kriskommunikationens storytelling	18
4.5. Dikotomin – ett sätt att tolka och förstå världen	19
5. Metod	20
5.1. Pentadisk analys	20-21
5.2. Dikotomisk analys	21-22
6. Sverigedemokraternas narrativ – Pentadisk analys av tre parallella dramen	23
6.1. ”Kritikerna och deras häxjakt”	23-26
6.2. ”Anders Behring Breiviks attack mot vår demokrati”	26-29
6.3. Sverigedemokraterna – ”Vi är här för att ta ansvar för landet”	29-31
6.4. Resultat av analys	31-33
7. Dikotomisk analys	34
7.1. Sverigedemokraterna kontra kritikerna	34-36
7.2. Sverigedemokraterna kontra Breivik	36-37
7.3. Strukturell analys	37-38
7.4. Resultat av analys	39-41
8. Sverigedemokraternas krisnarrativ	41-42
9. Diskussion	43
9.1. Sverigedemokraternas krisnarrativ efter Utöya	43-44
9.2. ”Vi och de” som en stärkande idé	44-45
9.3. Idén det riktiga Sveriges beskyddare	45-46
9.4. Debatten efter Utöya	46-47

9.5. Diskussion utifrån karaktärernas koherens i narrativet	47-48
9.6. Argumentationens koherens	48-49
9.7. Avslutande reflektioner	50
9.8. Förslag till fortsatt forskning	51
10. Källförteckning	52
10.1. Litteratur	52-53
10.2. Webartiklar	53-54
10.3. Jimmie Åkessons sommartal	54
11. Bilagor	55
11.1. Kronologisk genomgång av talet genom topisk punktlista	55-56
11.2. Jimmie Åkessons sommartal den 6:e augusti 2011	57-68
11.3. Ratio-analyser av pentadiska kvoter.....	69
11.3.1. ”Anders Behring Breiviks attack mot vår demokrati”	69
11.3.2. ”Kritikerna och deras häxjakt”	70
11.3.3. Sverigedemokraterna – ”Vi är här för att ta ansvar för landet”	71

1. Inledning

Efter Anders Behring Breiviks politiskt riktade massmord på Utöya sommaren 2011 har Sverigedemokraterna blivit häftigt kritiserade i den offentliga debatten. Detta eftersom partiet anses dela Breiviks främlingsfientliga ideologi.¹ Som belägg för det ges främst den gemensamma synen på muslimsk invandring som problematisk och stödd av ett ”mångkulturellt politiskt etablissemang”.² Vidare är det så att partiledaren Jimmie Åkesson både nämns och hyllas ett antal gånger i Breiviks högerextrema manifest 2083.³ Problematiskt för Sverigedemokraterna efter Utöya var även att man för första gången sedan inträdet i riksdagen hamnade under fyra procent i en opinionsundersökning. I den framkom att partiet tillfälligt tappade nästan 40 procent av sina väljare. Detta beskrevs av opinionsanalytiker som en temporär nedgång som en direkt konsekvens av Breiviks gärning.⁴ Händelserna som utspelade sig stämmer väl överens med hur en organisationskris kan beskrivas. Detta eftersom mordet på Utöya skapades till en oväntad och problematisk händelse som äventyrade partiets bild i det offentliga rummet.⁵ Konsekvensen blev att Sverigedemokraterna såg sig nödgade att manifestera ett offentligt försvar. Det resulterade i att partiets årliga sommartal i Sölvesborg nästan uteslutande handlade om denna fråga. Vad vi ser är ett aktuellt exempel på kriskommunikation. Aktiviteten kan definieras som ”kommunikation i samband med krissituationer mellan organisationer och olika intressenter såsom medborgare, kunder, politiker, journalister och andra organisationer”.⁶ Beroende på krissituation kan förhållandena variera. Men det handlar alltid om att vinna förtroende i det offentliga rummet. Detta genom kommunikation som förklarar den uppkomna krisen och vad lösningen på den är.⁷ Denna uppsats syftar till att undersöka hur Sverigedemokraterna försökte göra detta efter den kritikstorm som uppstod mot partiet i kölvattnet efter Utöya.

Två teoretiska perspektiv är centrala i den här undersökningen. Dessa, liksom mycket övrig inspiration i den här uppsatsen, hämtar jag från boken *Responding to crisis: a rhetorical approach to crisis communication* (2009). Båda perspektiven enas i synen att ett tydligt narrativ är en omistlig del inom kriskommunikation. Övergripande kan jag nämna att narrativ i den här kontexten innebär att en organisation förmedlar en ”krisberättelse”. I en sådan bör

¹ Ahlsén 2011, Baksi 2012 och Lindberg 2012 - se webartiklar under källförteckningen

² Åkesson 2009. Se även ovanstående källor.

³ Baksi 2011

⁴ Dagens nyheter 2011

⁵ Jämför Heath & Millar 2009:2

⁶ Falkhemier, Heide & Larsson 2009:23

⁷ Heath 2009:168 Både Heath & Millar är redaktörer, men detta specifika kapitel är författat av Heath.

det förklaras varför en kris uppstår samtidigt som den uppfyller vissa normer som vi nu ska blicka närmare på.⁸

Den första infallsvinkeln innebär att när en offentlig organisation ställs inför en potentiell kris, sätts dess grundläggande värderingar på spel. Med detta menas att värderingarna som utgör stommen för organisationen ifrågasätts och hamnar i fokus.⁹ Enligt Robert L. Heath som forskar inom kriskommunikation är förmågan att försvara dessa genom narrativ, berättandets konst, centralt för lyckad kriskommunikation. Ur ett organisationsperspektiv resulterar det i vad Heath definierar som ”den narrativa utmaningen”. För att lyckas med den bör man i sin krisberättelse förmedla *varför* krisen har uppstått, *vem* som är ansvarig och *hur* man ska bemöta krisen.¹⁰

Den andra huvudsakliga tanken jag vill presentera är den om organisationers egen berättelse och hur den inverkar på kommunikation och självbild. Detta kallas för ”storytelling”. Om ovanstående berättelse är en ”krisberättelse”, är detta organisationens ordinarie berättelse. Den är ett centralt narrativ som formar och präglar organisationen. Därmed är den en skapelse som medlemmar och intressenter alltid förhåller sig efter.¹¹ Storytelling kan i mer vid mening vara allt från hur berättelser manifesteras inom den interna kommunikationen, till hur stora centrala begrepp definierar en organisation och avskiljer den från andra. I den här undersökningen tar jag främst stöd emot den senare definitionen.¹²

När en kris uppstår sker någonting paradoxalt. Samtidigt som ett avbrott sker ifrån den egna kontinuerliga berättelsen, så är den ändå ständigt närvarande. För ett politiskt parti kan den fungera som ett sätt att befästa sig själv, både inför den egna väljarbasen samt kritiker. I den här analysen görs en undersökning av vilka begrepp som är typiska för Sverigedemokraternas berättelse, och hur dessa används i relation till moment ett, den narrativa utmaningen. Dessa två berättelser tror jag alltså växelverkar med varandra då kriskommunikation utövas. Hur en organisation försvarar sig offentligt kan alltså ha mycket att göra med vilken organisationsberättelse man har innan krisens uppkomst. Men den egna berättelsen påverkas också av vilka kriser som organisationen utsätts för, de blir en del av den egna berättelsen och någonting man blir tvungen att förhålla sig till. I denna uppsats är min ambition pröva detta växelverkande perspektiv på ett aktuellt exempel.

⁸ Heath 2009:167

⁹ Heath 2009:167

¹⁰ Heath 2009:167-168

¹¹ Willihnganz, Hart & Leichthy 2009:213

¹² Willihnganz, Hart & Leichthy 2009:214

1.1. Sverigedemokraterna efter Utöya 2011

Med massmordet och den ideologiska sammankopplingen med Breivik som bakgrund steg Jimmie Åkesson upp i talarstolen för partiets årliga sommartal den 6:e augusti 2011, 15 dagar efter tragedin på Utöya. Talet hölls i det idylliskt sommarvarma Sölvesborg. Men talet blev allt annat än fridfullt eller ursäktande. Snarare höll Åkesson ett tal där han gick till häftigt angrepp mot kritikerna. I princip hela talet handlar om Utöya och den kritik som uppkom. Detta tolkar jag som att tragedin sågs som en påtvingande omständighet som var viktig att bemöta. Egentligen behandlas inga andra frågor i talet av Åkesson.

Nu, knappt ett år senare när denna uppsats skrivs, ser vi hur detta har blossat upp till en häftig debatt. Det är inte fel att använda Heaths terminologi och konstatera att olika narrativ ”tävlar” med varandra.¹³ En del av Sverigedemokraternas belackare menar att Jimmie Åkesson bör vittna under den pågående rättegången mot Anders Behring Breivik, eftersom Åkesson nämns i Breiviks högerextrema manifest ”2083” ett antal gånger och är expert på ”högerextrem propaganda”.¹⁴ Nu under rättegången mot Behring Breivik kan vi dessutom läsa om tolkningar som säger att ”Rasismens teorier är Breiviks praktik”.¹⁵ I denna sker en direkt sammankoppling mellan Sverigedemokraternas teori och Breiviks agerande. Denna artikel är träffande eftersom den står som en samhällstolkning där Sverigedemokraterna explicit ges skuld för det som inträffat. På andra sidan har vi Sverigedemokraterna och deras avståndstagande. Huruvida anklagelserna som riktas emot partiet är sanna eller inte, tar jag inte ställning till själv i den här undersökningen. Men jag anser dem ändå vara viktiga. Relevant är hur de står för samhällstolkning som skuldbelägger Sverigedemokraterna och därmed tvingar partiet att försvara sig offentligt. Det är detta som jag ser som en utlösande händelse för Sverigedemokraternas kris och anledningen till att Åkessons hela sommartal handlade om Utöya och den medföljande kritiken. Åkessons egen version, ska vi snart blicka närmare på. Dessa kontrasterande tolkningar säger inte bara någonting om hur offentlig politisk kommunikation kan utövas. I ett fall som detta blir kriskommunikativa narrativ grundande för samhällstolkningar. Att förstå dessa tolkningar är inte bara ett sätt att förstå vad som präglar Sverigedemokraternas berättelse. Det är även ett sätt att förstå en viktig debatt som förs i vårt samhälle idag.

¹³ Heath 2009: 169

¹⁴ Baksi 2012

¹⁵ Lindberg 2012

1.2. Tidigare forskning

Eftersom Sverigedemokraterna är ett parti som undersökts ett antal gånger ur ett retoriskt perspektiv, är det relevant att resonera kring denna forskning och hur den har inspirerat mig fram till min egen undersökning. Något överraskande är dock att endast högskolestudenter undersökt Sverigedemokraterna ur ett retoriskt perspektiv. Därför har jag även kort blickat emot det samhällsliga forskningsfältet i form av två studier. Den första heter ”We are the good guys: Europeanization of neo-nationalism” (2010) och är författad av forskarna Anders Hellström och Tom Nilsson, verksamma vid Malmö högskola. Övergripande beskrivs i denna hur Sverigedemokraterna skildras i media och vad det innebär för partiets självbild. En central slutsats i undersökningen är att svensk press ofta distanserar Sverigedemokraterna från övriga partier vilket gör Sverigedemokraterna till en ”underdog”. Detta är både bra och dåligt för partiet. Samtidigt som partiet kan ses som en odemokratisk aktör på den politiska arenan, blir rollen ett retoriskt verktyg. Därmed kan partiet styrka sin agenda genom att man kämpar mot en ”elit”, vilket kan locka väljare från både vänster och höger.¹⁶ Den andra studien utgår ifrån ett medieperspektiv och är författad av medieforskarna Jesper Strömbäck och Lars Nord. Även i denna undersöks hur Sverigedemokraterna omtalas offentligt och man menar att partiet framställs negativt i media. I valet 2006 fick exempelvis partiet lite eller ingen publicitet alls. När publiciteten väl uppstod var den alltid negativ.¹⁷ Dessa två studier ger en relevant inblick i hur Sverigedemokraterna är som parti och hur den offentliga skildringen ser ut. Men då min egen undersökning görs ur ett retoriskt perspektiv, är det främst den forskningsgrenen jag velat blicka närmare på. Merparten av denna har jag undersökt på Sveriges uppsatsportal.¹⁸ I detta har jag uttrönt några huvudsakliga kategorier där jag vill exemplifiera med några uppsatser jag läst för att få en inblick i Sverigedemokraternas offentliga kommunikation.

En första kategori i denna definierar jag som generell eller blandad. Till denna räknar jag Daniel Larssons magisteruppsats ”Sverigedemokraterna – en retorisk studie” (2007). I den undersöks Sverigedemokraterna utifrån den klassiska retorikens teori samt ett semiotiskt perspektiv. Analysen visar tre huvudsakliga resultat. Det första är att ordvalen i partiets kommunikation präglas av vaghet och mångtydighet. Det innebär en möjlighet till ökade väljarsympatier, då många kan relatera till partiet utifrån egna, subjektiva tolkningar. Det andra är att partiet ofta använder uppenbart felaktiga argument. Detta dock utan

¹⁶ Hellström & Nilsson 2010:67-68

¹⁷ Nord & Strömbäck 2009:187

¹⁸ www.uppsats.se

vederläggning i det offentliga rummet. Detta bör ses i ljuset av att arbetet skrevs 2007, då partiet ej hade tagit sig in i riksdagen. Sist menar Larsson att Sverigedemokraterna systematiskt arbetar efter en kritik av ”etablissemangen”, vad man ser som den korrupta inrikespolitiken. Detta gör att Sverigedemokraterna själva framstår som ett självklart politiskt alternativ.¹⁹

Den fortsatta retoriska forskningen jag undersökt har genomförts efter partiets inträde i Sveriges riksdag. En analys behandlar vilka retoriska strategier som använts för att legitimera partiets valfilm som sändes sommaren 2010. Uppsatsförfattaren Fredrik Söder kommer fram till att partiet försvarade sin valfilm genom att tydligt använda en anti-etablissemangsstrategi. I denna lanserar partiet problemformuleringarna ”censur” och ”massinvandring” för att stärka sin argumentation.²⁰ Detta medför också att partiet själva får tolkningsföreträde till begreppen. Själva valfilmen har analyserats i uppsatsen ”Hets mot folkgrupp? – en retorisk och semiotisk studie av Sverigedemokraternas valfilm 2010”. I denna framkommer att semiotiska element samspelar i valfilmen på ett sådant sätt att den stämmer in på vad som definieras som hets mot folkgrupp.²¹ Det som stärker den slutsatsen är att tydliga motsatspar används på ett sådant sätt att det kan uppfattas som ett stärkande av segregationstänk.

En sista kategori är diskursanalytisk. I en uppsats undersöks hur det för partiet centrala begreppet ”svenskfientlighet” används av Sverigedemokraterna. Den visar att Sverigedemokraterna använder begreppet både i det lilla och i det stora. Som författaren Annika Hamrud förklarar: ”I begreppets mest vida betydelse är alla som inte sympatiserar med Sverigedemokraterna svenskfientliga. I en smal betydelse är det svenskfientligheten som förklarar en enskild mans våldtäkt av en kvinna”.²² I detta ser vi hur partiets retorik ofta är mångtydig, en liknande slutsats som Larsson dragit i sin forskning.

Mig veterligen har en retorisk analys av Jimmie Åkessons sommartal efter Utöya gjorts. Denna finns på bloggen ”Retoriken i politiken” som bland annat drivs av Fredrik Söderqvist, adjunkt i retorik på Södertörns högskola. Även om det är en kort analys tar den upp sådant som är relevant i beaktningen av min egen undersökning. Övergripande kommer Söderqvist fram till att Åkesson distanserar sitt parti med tillhörande värderingar från Breivik. Detta genom en rad begreppsutredningar samt angrepp av Breiviks karaktär. Med detta som bas menar Söderqvist att Åkesson använder sin retoriska ”favorit-cocktail”. Denna består av

¹⁹ Larsson 2007:25-26

²⁰ Söder 2011:2

²¹ Andréasson & Bennani 2011:31-32

²² Hamrud (2011)

”förlöjligande (härskarteknik), pådyvling (fallasi) samt hyperbol (stilfigur)”.²³ Kontentan blir att Åkesson tillskriver sina motståndare åsikter som är både löjeväckande och överdrivna. Detta gör det enkelt för Åkesson att vederlägga motståndarnas argumentation. En slutsats som Söderqvist kommer fram till är även att Jimmie Åkesson använder dikotomier i sitt tal. I denna argumentationsstruktur uppdelas någonting så att två delar ställs emot varandra. I en dikotomisk argumentation kan någonting endast tillhöra en av sidorna.²⁴ I sitt tal beskriver Åkesson sina kritiker som dåligt insatta, politiskt okunniga eller lögnaktiga. Som ett motsatsförhållande är Sverigedemokraterna förnuftiga, pålästa samt värnande om demokratin.²⁵ I koppling till den tidigare forskningen jag läst om samt den bild jag har av Sverigedemokraterna sedan tidigare menar jag att dikotomisering är ett genomgående tema i partiets argumentation. I mina inledande läsningar av Jimmie Åkessons sommartal har jag också uppfattat många skarpa kontraster. Det är ett perspektiv som följer med in i den här undersökningsprocessen.

1.3. Sverigedemokraterna och deras berättelse

Att ringa in ett partis berättelse är förstås en komplicerad uppgift. I detta vill jag därför sammanfatta några teman som jag menar kännetecknar denna. Det första är att partiet använder sig av en typisk anti-etablissemangsstrategi. Denna kännetecknas av att man ser sig i ständig opposition till en politisk ”elit” eller ett etablissemang. Detta samtidigt som man själv inte får framstå som allt för extrem. Samtidigt buntar man ofta ihop sina politiska motståndare till en homogen grupp.²⁶ Därmed konstrueras ett ”vi och de” där man antingen är med Sverigedemokraterna eller mot dem. I detta vill jag definiera vad partiet ser som en ständig kamp för Sverige. I denna manifesteras en samhällsbild där man ser sig som beskyddare av det riktiga Sverige kontra den politiska eliten som präglas av vad Åkesson ofta kallar ”ansvarslös invandringspolitik”.²⁷ Ett sista element som är viktigt i tolkningen av Sverigedemokraterna är hur de ofta anspelar på en offerroll. Särskilt märks detta i hur de anser sig vara utsatta för en häxjakt. Någonting som kännetecknar partiets argumentation är att den präglas av dikotomisering. Med detta menar jag hur motsatsförhållanden ställs emot

²³ Söderqvist 2011

²⁴ Schmeigel & Schoug 1998:15

²⁵ Söderqvist 2011

²⁶ Rydgren & Widfeldt 2004:22

²⁷ Åkesson 2009

varandra. Sverigedemokraterna hamnar alltid på den ”rätta sidan” i detta. Typiska teman i Sverigedemokraternas berättelse är således:

- Svenskt – Osvenskt
- ”Vi och de”. Detta manifesteras exempelvis i att Åkesson definierar Sverigedemokraterna kontra etablissemangen²⁸ eller svenskhet kontra sådant som anses vara icke svenskt.
- Kulturkonservatism – Vänsterpolitik eller liberalism
- Demokrati – Anti-demokrati
- Yttrandefrihet – Censur
- Det kulturellt homogena samhället – Det mångkulturella samhället

I och med detta tolkar jag partiets berättelse mycket som en typisk ”David mot Goliat-kamp”. I denna kamp gör man sig till ställföreträdare för ett riktigt Sverige. Själva är man små och står för (enligt den egna värdegrunden) positiva värden som svenskhet och trygghet, kampen är någonting som alltid sker i motvind. Som motståndare har man en stor och övermäktig ”elit” eller ett etablissemang som är korruperade och står för negativa värden. Lite mytologiskt, är man fast övertygade om att kampen ska leda till något slags paradiset, ett ”annat Sverige” som präglas av den värdegrund som partiet står för. När jag blickat emot partiets hemsida har det inset varit svårt att få intrycket av en ”idyll”, långt borta men ändå nära.²⁹

1.4. Problemformulering och avgränsning

Efter Utöya blev Sverigedemokraterna tvungna att manifesteras en ny berättelse. Detta vill jag koppla till att SD tappade kontrollen och blev tvungna att utveckla ett nytt narrativ; ett krisnarrativ. Och i detta blev partiet tvunget att försvara sina värderingar istället för att fokusera på andra frågor. Detta för att försöka ta kontroll över den bild av partiet som cirkulerade i offentligheten. Målet med undersökningen är således att se hur detta nya krisnarrativ ser ut och vad i det ordinarie krisnarrativet som blir aktuellt att använda. Sättet jag förhåller mig till forskningen som gjorts och partiets berättelse, är att jag ser partiets kris efter Utöya som grogrunden för ett nytt undersökningsperspektiv. Min undran är särskilt kommen av att jag vill förstå hur ett parti som på sätt och vis redan är ansatt i media, försvarar sig då en kris uppstår.

²⁸ För att ytterligare förstå partiets redogörelse kring detta, se talet som Jimmie Åkessons höll i Almedalen 2011

²⁹ Se exempelvis www.sverigedemokraterna.se – våra åsikter och bilderna som finns där.

Det bör nämnas att kriskommunikation är en komplex och mångfacetterad forskningsgren. Kort sammanfattat kan man tala om två huvudsakliga inriktningar i denna. Den första är avsändarorienterad. Där är en representant forskaren William L. Benoit. Han menar att i det moderna samhällets utformning uppstår oundvikliga situationer där vi människor begår misstag. När detta sker blir vi attackerade och ifrågasatta. Detta är allvarligt då anseende är fundamentalt viktigt för oss människor. Utifrån detta formulerar han olika strategier för kommunikativt försvar.³⁰ Dessa systematiseras i hans apologeti som innehåller fem övergripande strategier för kommunikativt försvar.³¹ Den andra inriktningen är mer baserad på "public relations". En huvudsaklig representant är där Timothy Coombs. Denna är annorlunda än den förstnämnda inriktningen på det sättet att den tar stor hänsyn till mottagare och kontext i kommunikationsprocessen.³² För Coombs handlar det om att anpassa kommunikationsstrategier till retorisk situation för största möjliga succé.

Till denna kategori räknar jag även Robert L. Heath med sin idé om att hitta passande narrativ. Men varför har jag valt just ett narrativt perspektiv på detta fall av kriskommunikation? Exempelvis skulle en undersökning av Åkessons försvarsstrategier kunna göras genom en analys utifrån Benois apologeti. Men min åsikt är att det narrativa perspektivet fångar vad jag ser som en process med tävlande samhällstolkningar. Detta tycker jag är intressant då vi talar om en aktuell politisk fråga. Istället för att enbart tolka hur Åkessons försvarar sitt parti, är denna analys en ansats till att förstå och tolka Sverigedemokraternas samhällsbeskrivning i tider av kris. Hypotetiskt menar jag att olika element som finns i en krisberättelse även kan finnas i vad jag kallar för en samhällstolkning. Det kan exempelvis vara miljöbeskrivningar, skildring av en kamp mellan olika grupper, olika roller och teman som bildar ramar för hur vi uppfattar någonting. På sätt och vis kan man därför säga att jag anpassar min analys efter utformningen av talet om jag undersöker.

³⁰ Benoit 1995:1-2

³¹ Benoit 1995:74-79

³² Coombs & Holladay 2009:95-96

2. Syfte och frågeställning

Uppsatsens två steg mynnar ut i ett övergripande syfte. Undersökningen är en ansats till ökad förståelse av en viktig och aktuell samhällsdebatt. Som jag konstaterat hölls Sverigedemokraterna indirekt medskyldiga till dådet på Utöya genom sammankopplingen med Breivik. Med retoriken som tolkning och medel vill jag därför ta reda på hur Sverigedemokraterna förklarade varför man blev anklagade för samröre med Anders Behring Breivik. Detta syfte vill jag konkretisera med hjälp av några frågeställningar. Det första steget i undersökningen innebär att jag gör en pentadisk analys av Åkessons sommartal. I denna analys kommer vi se vilka element i samhället som Åkesson kopplar till sin, enligt Robert L. Heath, narrativa utmaning.³³ Ur detta mynnar följande frågeställningar ut. Hur svarar Jimmie Åkesson på följande i sitt narrativ:

- **Varför har krisen uppkommit?**
- **Vem bär skuld till att den har uppkommit?**
- **Hur ska Sverigedemokraterna lösa den uppkomna krisen? Med andra ord, hur ska partiet ta sig ur den och fortsätta sin politik och samhällstolkning?**

Den sista frågeställningen bör förtydligas. Enligt Heath är den huvudsakliga utmaningen att ta sig tillbaka till ”rutinstadiet”. Men efter en kris, är en organisations ordinarie berättelse inte densamma. Denna återgång tolkar jag därför som att ta kontroll över tolkningsföreträdet av den offentliga självbilden. Då kan man istället inrikta sig på den vanliga agendan som styrs av egna intressen snarare än anklagelser från kritiker.

Den andra delen av denna uppsats består av en dikotomisk undersökning inspirerad av strukturalismens mytforskning. Syftet är att se vilka narrativa strukturer Åkesson etablerar i sitt tal. Jag kommer sedan diskutera vad det innebär för partiets storytelling. Det resulterar i frågeställningen:

- **Hur använder Åkesson talets dikotomier, på vilket sätt inverkar dessa på hans narrativ?**

Utöver detta kommer jag med de olika analyserna som grogrund avslutningsvis diskutera och sammanfatta vilka slutsatser jag kan dra av dessa två parallella undersökningsperspektiv.

³³ Heath 2009:168

3. Material

I valet av material har jag avgränsat mig till Sverigedemokraternas sommartal som partiledaren Jimmie Åkesson höll den 6:e augusti 2011.³⁴ Valet grundar sig på att lejonparten av talet handlar om Utöya och den efterföljande debatten. Jag motiverar också mitt val med att talet hölls vid en kritisk tidpunkt, 15 dagar efter skottlossningen på Utöya. Därför anser jag talet vara den centrala kriskommunikativa utläggning som Sverigedemokraterna gjort gällande Utöya. Med det sagt anser jag inte att talet bör ses som en komplett eller allomfattande manifestation av partiets åsikt i frågan. Därför nämner jag här kort vilka avgränsningar som gjorts. Den första gäller den officiella bild som påtalas av partiet. Utöver sommartalet skulle en analys kunna göras av sådant som pressmeddelanden eller intervjuer i media. Min bedömning är dock att partiets tolkning av Utöya sammanfattas väl i sommartalet, som i Åkessons framförande är 41 minuter långt och i skriftlig form är 13 sidor. Jag har inte uttröt några anledningar till varför partiet skulle ha uttryckt några avvikande officiella ståndpunkter än de som finns i talet.

Den andra avgränsningen kretsar kring åsikter som påtalats av politiker i de egna leden som inte överensstämmer med vad jag tolkar som partiets officiella ståndpunkt. Ett utspel som tidigt fick mycket kritik gjordes exempelvis av lokalpolitikern Erik Hellsborn. Han menade efter Utöya att Breiviks gärningar var en direkt konsekvens av invandring. I ett ”norskt Norge” hade enligt honom en tragedi som den på Utöya aldrig uppstått.³⁵ Detta var en tolkning som Sverigedemokraternas partisekreterare Björn Söder snabbt gick ut och tog avstånd ifrån. Med andra ord stämde den inte överens med partiets officiella bild av Utöya. Till sist kan jag nämna att talet finns i mina bilagor och det är den versionen som jag utgått från i min analys. Det är samma version som det länkas till på Sverigedemokraternas hemsida.³⁶ I mitt refererande till talet anges sidnummer enligt originaltalets utformning samt radnummer. För översiktlighetens skull finns i bilagorna även en kronologisk genomgång av sommartalet i form av en punktlista.

³⁴ Åkesson 2011. Talet finns hänvisat både i skriftligt version och i videoformat.

³⁵ Svenska dagbladet 2011

³⁶ Åkesson 2011

4. Teoretisk referensram

Uppsatsens teori är vald med tanken att skapa förståelse för undersökningens utformning och de val som görs. Med andra ord ska teorin ses i ljuset av att jag anser vissa retoriska perspektiv och idéer vara viktiga för att förstå Sverigedemokraternas sommartal och den processen samt kopplingen till min egen analys. Jag vill inleda med att ringa in teorin som definierar händelsen som en kriskommunikativ process i stort, för att sedan specifikt röra mig emot den retoriska kärnan, det som med andra ord präglar den här specifika undersökningen.

4.1. Definitioner av organisationskriser

Att forskningsmässigt undersöka kriskommunikation, innebär naturligtvis att kunna peka ut vilken kris som lett fram till den. Dessutom bör man förtydliga vilken kris det innebär i det specifika fallet för att förstå uppkomsten av den. En kris kan tolkas på många olika sätt, men kännetecknande inom den gren jag undersöker är att behovet av snabba retoriska yttranden alltid finns. En kris är:

- Enligt Robert L. Heath är ett avbrott i en organisations kontinuerliga berättelse.³⁷ Detta kan tolkas som att fortlöpande få ge uttryck åt den bild av organisationen som man vill ha. Man blir tvungen att förmedla en ny berättelse, som tolkar krisen.
- En specifik och oväntad händelse. Den karaktäriseras av att vanliga rutiner frångås och att organisationen präglas av osäkerhet. Organisationens mål hotas och åsidosätts.³⁸
- En fråga om kontroll, eller snarare brist på kontroll. När en organisation förlorar kontroll över sina operationer, uppstår tvingande omständigheter som är problematiska att bemöta.³⁹ Detta perspektiv liknar det som Robert L. Heath har. Centralt är att ta kontroll och visa att handlingskraft.
- Ett tillfälle då grundläggande värderingar sätts på spel vilket medför att viktiga intressenters ("key publics") etiska krav måste bemötas.⁴⁰ Att ha ett gott anseende bland väljare och i offentligheten är förstås viktigt för ett politiskt parti. Då gäller det att uppvisa en självbild som överensstämmer med krav och värderingar som finns hos intressenter. Görs inte det kan en konsekvens bli att det viktiga förtroendet minskar.

³⁷ Heath 2009:168

³⁸ Ulmer, Sellnow & Seger 2007:7

³⁹ Larsson 2011:286

⁴⁰ Heath 2009:167

I detta fall kan vi konstatera att en kris i vårt komplexa samhälle lätt kan leda till en annan. Breiviks brutala massmord betydde att en situation uppstod då flera organisationer blev tvungna att försvara sig. I riskzonen fanns exempelvis tappat förtroende och opinionssiffror.

4.2. Kriskommunikation ur ett narrativt perspektiv

Innan jag går in specifikt in på vad narrativ innebär för en organisation som ställs inför en kris, kommer jag kort resonera om vad ett narrativ är och vad det kan betyda i en retorisk kontext. Först och främst är narrativ mer än det vi människor kanske spontant definierar som berättande. En vanlig tolkning av narrativ är att den skulle kunna vara underhållningen vi stöter på i våra vardagsliv, eller historier vi får återberättade för oss av vänner. Men narrativ fungerar på ett djupare plan än så. Berättandets konst är ett sätt för oss människor att tolka vår omgivning och bestämma vad som ingår i den.⁴¹ Med andra ord, narrativ hjälper oss att förstå vårt samhälle och placera oss själva i det.⁴² Att berätta är alltså ett viktigt medel för att tolka, förstå och förmedla den verklighet vi verkar i. Narrativ i sammanhanget som jag undersöker består särskilt av att en organisation vill förmedla en berättelse som framställer den i positiv dager, och att berättande är någonting som alltid sker inom offentligt tal. Charlotte Linde som skrivit flertalet böcker i ämnet, menar att narrativ alltid har funktionen att avgöra hur olika saker är bra eller dåliga. Detta är någonting centralt i vår perception, ständigt tolkar vi narrativ utifrån ett normativt perspektiv.⁴³ Detta tycker jag är relevant inom den politiska diskursen inte minst. Inom den klassiska retorikens teori syftar det politiska talet, eller *genus deliberativum*, till att publiken ska värdera mellan olika val, mellan bra och dåliga.⁴⁴ Här vill jag avsluta med att nämna en bärande tanke som språkforskaren Sonja Foss ger gällande narrativ. Denna är att det i berättelser alltid finns ett syfte. En människa som berättar vill alltid uppnå någonting specifikt.⁴⁵ Det kan exempelvis vara att etablera vissa sorters roller eller få oss att tolka ett skeende på ett visst sätt. Detta är relevant här i det avseendet att olika karakterer tävlar om tolkningarna av vissa teman.

Jag har konstaterat att organisationskriser innebär plötsligt förändring och att narrativer är ett sätt att tolka vår omvärld. Nu är det dags att sammankoppla dessa två perspektiv till ett. Som jag nämnt eftersträvar organisationer den ”kontinuerliga berättelsen”, vilket manifesteras

⁴¹ Riessman 1993:1-4

⁴² Klapproth 2004:3

⁴³ Linde 1993:121

⁴⁴ Grinde 2008:51

⁴⁵ Klapproth 2004:102

i att kunna styra det egna ödet.⁴⁶ Denna form av kontroll eller ordning är även någonting som intressenter eftersträvar. Människor som påverkas av en organisation och har ett intresse i den vill att det går bra för den. Dessa blickar då emot ”krisberättelsen”. I denna bör organisationen förklara krisens uppkomst. Sker inte detta på ett trovärdigt sätt förlorar organisationen trovärdighet.⁴⁷ Som ett sätt att utvärdera narrativ definierar språkforskaren Walter Fisher flera dimensioner av koherens.⁴⁸ Detta är någonting som jag kommer att återvända till i min diskussion. Det första är karaktärernas koherens. Här värderas ifall dessa beter sig logiskt och trovärdigt, annars försvinner tilliten. Det andra är argumentationen eller strukturens koherens. Detta är att det finns en inneboende logik formad av principer.

4.3. Retorik som dramatism och symbolisk handling

Litteraturforskaren Kenneth Burke menade att retorikens grundläggande funktion är ”människliga aktörers användning av ord för att skapa attityder eller framkalla handling hos andra mänskliga aktörer”.⁴⁹ Således är kommunikation och retorik en praktisk aktivitet. I denna aktivitet, är *handling* ett centralt element, det är utifrån dessa vi kan förstå aktiviteter och mänskliga motiv. Detta utvecklar Burke vidare inom sin teori *dramatism*. När en handling sker är det någonting som är medvetet. Därför finns en *avsikt*. För att vidare kunna förstå denna konstruerar Burke en *pentad*, en struktur bestående av fem element. Utöver *handling* består den av *aktör*, *scen*, *medel* och *avsikt*.⁵⁰ I en retorisk analys blir detta en metod för att förstå hur en talare i sin utläggning ser på världen. Min koppling är att Åkessons utläggningar i sommartalet är symboliska handlingar som manifesterar vilka perspektiv han har på krisen och vårt samhälle i stort. I denna argumentation tror jag alltid att det finns ett visst mått av symbolik, en bakomliggande mening. Detta ska leda till påverkan och att mottagarna ska kunna identifiera sig med Sverigedemokraterna. Detta retoriska perspektiv tycker jag är relevant för tolkningen av Jimmie Åkessons narrativ. Rent praktiskt är talande med andra ord en handling som syftar till att få andra människor att handla. I den analysen kommer jag också försöka ringa in Åkesson samhällssyn eftersom specifik användning av olika element medför särskilda perspektiv. Det medför också vad talaren anser vara en passande respons på situationen.

⁴⁶ Heath 2003:167

⁴⁷ Heath 2009:168-169

⁴⁸ Fisher 1987:47

⁴⁹ Burke 1969a:41

⁵⁰ Burke 1969b:xv

4.4. Den narrativa kriskommunikationens storytelling

Varje organisation har en egen berättelse. Utövädet av denna berättelse är någonting som ger liv och mening åt organisationen. Den blir därmed en symbol som formar organisationens kultur.⁵¹ Det är någonting som dess medlemmar och intressenter förhåller sig till. En styrka med att ha en företagsberättelse är att den fungerar som någonting gemensamt som medlemmarna kan förhålla sig till. Man behöver inte vara en expert eller högt uppsatt för att förstå den. Men den blir även viktig när en kris uppstår. Då blir berättelsen central för hur man bemöter och tolkar en kris som uppstår. Således formar den interna berättelsen organisationens kultur. Dessutom är den en form av kulturell artefakt.⁵² Företagsberättelser kan med andra ord tolkas som sociala fenomen som gör att vi kan förstå organisationer och deras agerande. I den här undersökningen blickar jag närmare på dels vad som präglar Sverigedemokraternas berättelse, och vilken del av denna som blir applicerbar när partiet ställs inför en kris.

Ett typiskt exempel där en berättelse ställs på prov, är den om IKEA och deras svenskhet, vilket förstås inte är densamma som Sverigedemokraternas tolkning. Att företaget beskrivs och formas som ”typiskt svenskt” gör att vi kan identifiera oss med det och det inverkar även på hur företaget handlar och kommunicerar. Hur IKEA alltid måste förhålla sig till sin egen berättelse i kris blev inte minst tydligt när det avslöjades att företaget har lejonparten av sin företagsverksamhet utomlands. Precis som jag konstaterat i inledningen kan en kris tolkas som ett avbrott i en organisations narrativ. Då formas ett nytt narrativ som inte enbart är kommet av den uppkomna situationen och dess villkor, utan även kommet av det vanliga narrativet.

⁵¹ Willihnganz, Hart & Leichty 2009:214

⁵² Willihnganz, Hart & Leichty 2009:213

4.5. Dikotomin – ett sätt att tolka och förstå världen

*”Vi kategoriserar och klassificerar för att skapa ordning i världens kaos, vilket inte sällan framhållits som en förutsättning för att vi skall kunna finnas oss tillrätta i tillvaron”*⁵³

Slår vi upp ordet dikotomi i Svenska Akademiens ordlista finner vi kort och gott förklaringen ”tudelning”.⁵⁴ En mer utvecklad definition är att en dikotomi är en uppdelning av något slag som karaktäriseras av att två delar ställs emot varandra. Det innebär då en delning där varje element tillhör ena sidan och inget element tillhör båda.⁵⁵ Vi kan alltså tala om en form av intern exklusion. I boken ”Dikotomier – Vetenskapliga reflektioner”, placerar forskarna Fredrik Miegel och Fredrik Schoug fenomenet i en vetenskapsteoretisk och samhälllig kontext. De menar att dikotomier, dualismer och motsatspar har en central roll både i det vetenskapliga och lekmannamässiga tänkandet.⁵⁶ Enligt Miegel och Schoug har världen *begreppsliggjorts* utifrån dikotomier. Exempel är ”gott och ont”, ”individ och samhälle” samt ”ordning och kaos”.⁵⁷ Som jag har nämnt tidigare vill jag påstå att Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna *dikotomiserar* mycket i sin samhällstolkning och argumentation. Detta betyder ej att dikotomierna är några objektiva sanningar eller kompletta tolkningar av vår omgivning. Snarare vill jag mena att tydliga kontraster ofta ställs emot varandra i partiets argumentation och bildar vissa strukturer eller bilder av vårt samhälle (se avsnitt 1.3.). Detta tror jag är viktigt för att förstå partiets berättelse och samhällstolkning.

För att analysera detta i sommartalet tar jag stöd och inspiration av den strukturalistiske filosofen Claude Lévi-Strauss (1908-2009). Han är bland annat känd för sin mytforskning och analys av Oidipusmyten.⁵⁸ Enligt honom utgörs myter av binära oppositioner, formade i en ”synkron-diakron” struktur.⁵⁹ Med andra ord formas myter både i en ordning av tematiska motsatsförhållanden och i en kronologisk följd. Trots att min ambition inte är att göra en mytanalys anser jag att perspektivet är givande i min tolkning av Åkessons sommartal. Jag uttröner i det hur Åkesson genomgående i talet dikotomiserar och målar upp starka kontraster. Hypotetiskt menar jag att det bakom detta finns vissa tydliga idéer eller perspektiv. Det är infallsvinkeln för den analys av dikotomier som senare skall komma i detta arbete.

⁵³ Miegel & Schoug 1998:15

⁵⁴ Svenska akademins ordlista 2006:147

⁵⁵ Lubcke 1988:116

⁵⁶ Miegel & Schoug 1998:7

⁵⁷ Miegel & Schloug 1998:7

⁵⁸ Lévi-Strauss 1963:214

⁵⁹ Lévi-Strauss 1963:229

5. Metod

5.1. Pentadisk analys

Jag har valt pentadisk analysmetod eftersom jag anser att metoden är anpassad till artefakten jag analyserar i fråga. Det är ett resonemang som kan utvecklas. Sonja Foss benar upp sättet att gå tillväga på i sin retoriska analysbibel *Rhetorical criticism* (2009). Metoden utgår ifrån Kenneth Burkes tankar om *dramatism* som jag nämnt i teoriavsnittet. Två tankar är grundläggande när en pentadisk analys utförs.⁶⁰ Den första är att när vi människor kommunicerar, ingår motiv i våra yttranden. Att tala är att handla och eftersom handlingar utgörs av medvetenhet är dessa därmed den aktivitet hos människor där vi kan ringa in motiv. Detta är ”symboliska” handlingar. Dessa kan alltså även vara språkliga yttranden eftersom de präglas av ett medvetet beteende. Detta i kontrast till icke-symboliska fenomen som till exempel väder eller annat vi inte kan påverka. En annan tanke är att människor kommunicerar på samma sätt som ett drama utspelas. När vi talar beskriver vi saker och ting på ett visst sätt och bildar därmed i våra beskrivningar ramar för hur någonting kan uppfattas.

Kopplingen till min egen artefakt består av att Åkesson i sin utläggning beskriver en komplex fråga. Således är hans narrativ format efter en rad olika aspekter och element som syftar till att manifesteras ett enhetligt budskap. Analysmodellen är formad efter detta. Den syftar precis till att se hur olika element samspekar för att urskilja en talares motiv och perspektiv. En annan tanke är att jag vill få en bild av Åkessons samhällstolkning. För det är just vad jag anser är det som sker i förklaringarna efter Utöya; olika samhällsperspektiv och sociala ramar beskrivs och kontrasteras emot varandra. Hur olika element används i tolkningarna tror jag därför är essentiellt för att tolka och förstå Åkessons narrativ. Grunden för analysen är en *pentad*, vilket betyder ”fem” på grekiska. De fem element som enligt Kenneth Burke konstituerar ett drama är:

- **Aktör** - Vem är den huvudsakliga aktören?
- **Handling** - Vilken är den huvudsakliga handlingen som aktören begår?
- **Medel** - Med vilket medel begår aktören den nämnda handlingen?
- **Scen** – I vilken miljö begår aktören handlingen?
- **Avsikt** – Vilken är aktörens avsikt med att begå handlingen? ⁶¹

⁶⁰ Foss 2009:355-356

⁶¹ Burke 1969b:xv

När jag definierat vilka dessa är kan en pentad bildas. Efter detta paras de olika elementen ihop för att se vilka som dominerar över andra och därmed är viktiga i en retors utläggning. Ur detta framkommer ett ratio, en kvot som visar vilka element som är dominerande. När detta har gjorts kan man i visst avseende se hur talarens världs- eller samhällssyn ser ut. Om det exempelvis är så att en scen dominerar över en aktör, kan det vara så att aktören i ett drama har tvingats agera på basis av den rådande miljön.

För att förtydliga hur denna metod går till är det värt att nämna några aspekter. Pentaden tolkas alltid utifrån talarens perspektiv. Utöver det är det inte ovanligt att hitta flera pentader i samma artefakt. De perspektiv som systematiseras av talaren bör dessutom bemötas ödmjukt. Ett situationellt perspektiv behöver inte vara samma sak som talarens fullständiga värdering eller ideologi. En avgränsning är dessutom nödvändig när en handling definieras. En symbolisk handling är den ”huvudsakliga handlingen som utförs av en protagonist eller agent i ett tal”.⁶² Detta är viktigt att ha i åtanke då pentader syftar till att ringa in viktiga symboliska handlingar snarare än en fullständig bild av hur en aktör handlar. Utifrån detta är även min ambition att kunna förstå vilka element i Åkessons dramatan som ger förklaring till krisens upphov. Till sist två detaljer gällande tillvägagångssättet. Jag kommer att strukturera pentaderna på det sättet att jag ordnar varje element för sig, till sist sammanfattar jag dem. Själva ratio-kvoterna finns i den här uppsatsen som bilagor.

5.2. Dikotomisk analys

Analysens andra steg är inspirerat av den strukturella mytanalys som systematiserats av den franske filosofen Claude Lévi-Strauss. Inspirationen är kommen av hans idé om att mening i myter manifesteras i enheter som står mot varandra.⁶³ I hans analys är ett inledande steg att hitta ”konstitutiva enheter” som utgör dessa oppositioner eller dikotomier. I en myt anser Lévi-Strauss att dessa upprepas. I en undersökning gäller det då att samla dessa. Tillsammans bildar dessa vad Strauss kallar för ”mytem”. Poängen är att hitta relationerna mellan dessa element och se hur de skapar ett tema, ett större ”mytem”. Det gäller således att hitta element som samspelar till en struktur, och i detta se relationerna som står emellan dessa. Som en påminnelse, är enligt Lévi-Strauss alltid myter formade efter en ahistorisk tid och en historisk tid. Detta illustrerar han i ett schema, vilket jag också kommer att göra i min egen analys. I

⁶² Foss 2009:358

⁶³ Lévi-Strauss 1963:210-212

detta schema läser man myten kronologiskt genom att läsa rutorna i schemat från vänster till höger, nerifrån och upp. För att förstå elementen läser man schemat enligt varje kolumn för sig.⁶⁴ Men där är det inte klart. I Lévi-Strauss version analyseras sedan fyra övergripande mytem och sätts emot varandra, för att se vilken struktur som förlöper i myten.⁶⁵ Dock är min analys inte en mytanalys och mitt undersökningsperspektiv är annorlunda. Låt mig förtydliga den tanken. Jag letar i Åkessons tal inte efter någonting som kan illustreras som ”meningen” i en myt.⁶⁶ Snarare letar jag efter vilka narrativa strukturer som bildas i Åkessons dikotomisering. Jag har tidigare uttröt att Sverigedemokraternas berättelse präglas av skarpa kontraster. Alltså är syftet att undersöka hur dessa i det här specifika fallet inverkar på den berättelse som Åkesson framställer. Mitt tillvägagångssätt blir som följer:

- Först görs en analys av vilka dikotomier Åkesson etablerar i sitt tal.
- Sedan kommer jag att se under vilka kategorier dessa hamnar. Precis som Lévi-Strauss låter flera ”mytem” bilda ett större ”mytem”, kommer jag i min undersökning analysera vilka övergripande strukturer som dikotomierna bildar tillsammans.
- Sedan kommer jag att placera dessa i ett schema, enligt den ordning jag beskrivit.
- Sedan kommer jag se vilket samband som råder mellan talets teman.

Till sist kommer jag att diskutera vilka narrativa strukturer som Åkesson bildar i sitt tal. Viktigt att nämna är att detta inte är ett försök att till punkt och pricka efterlikna Lévi Strauss metod, utan snarare göra en egen variant med ett exempel som känns relevant i anpassning efter den artefakt som här undersöks. På samma sätt som Lévi-Strauss analyserade myter för att hitta dess struktur och ”mening”, analyserar jag Åkessons tal med syftet att se hur talets dikotomier samspelar och bildar narrativa strukturer i hans berättelse. Ett förtydligande bör göras i kopplingen mellan dikotomin och Sverigedemokraterna. Som jag tidigare konstaterat så ”dikotomiserar” Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna mycket i sin samhällstolkning. Detta innebär inte att dikotomierna är några enhetliga sanningar. Snarare är det så att ”dikotomisering” är ett sätt att framställa någonting så att det utgörs av motsatsförhållanden.

⁶⁴ Lévi-Strauss 1963:214

⁶⁵ För att se den kompletta metoden, se Lévi-Strauss 1963:206-231

⁶⁶ Jämför Lévi-Strauss 1963:241

6. Sverigedemokraternas narrativ – Pentadisk analys av tre parallella draman

För att förstå Åkesson kristolkning och samhällsbeskrivning undersöks här tre parallella draman som Åkesson låter samspela i Sverigedemokraternas sommartal. Det innebär tre analyser. De tre aktörerna som spelar huvudrollerna i var sitt drama är Anders Behring Breivik, ”Kritikerna” och slutligen Sverigedemokraterna själva. Den mest ospecifica aktören är ”Kritikerna”. Denna aktör definieras på olika sätt under talets gång, men har som gemensamt att dem enligt Jimmie Åkesson utövar en felaktig kritik av Sverigedemokraterna. Längre fram i resultatredovisningen kommer jag att återvända till mina tre frågeställningar för att se hur dessa tre parallella draman samspelar i Jimmie Åkessons tal och bildar en tolkning av krisen och dess uppkomst.

6.1. ”Anders Behring Breiviks attack mot vår demokrati”

Aktör (Anders Behring Breivik/”Galningen”/”Massmördaren”)

Handling (Attackerar demokratin genom massmord - med en felaktig tolkning av SD:s värderingar)

Medel (Terrorism, lögnaktiga feltolkningar av ideologier i sitt manifest)

Scen (Det demokratiska samhället, framtidsmanifestet)

Avsikt (Att felaktigt använda Sverigedemokraternas värderingar för terrorism)

Då Breivik är huvudanledningen till att Sverigedemokraternas blivit nödgade att försvara sig offentligt, spelar han en viktig roll i Åkessons tolkning av krisen och dess uppkomst.

Till att börja med vill jag nämna en relevant aspekt i analysen av Breivik och den roll han spelar i Åkessons tal. Det är att Breivik egentligen begår två handlingar i dramat. Det ena är att han har begått ett avskyvärt våldsdåd och det andra är att han felaktigt missbrukat Sverigedemokraternas värderingar. Att jag väljer den sistnämnda som huvudsaklig handling betyder inte att Åkesson förringar Breiviks terrordåd. Snarare är det så att hans felaktiga användning av Sverigedemokraternas värdegrund är den centrala handlingen i Åkessons krisnarrativ. Breivik beskrivs och definieras första gången utifrån *handling*. Åkesson beskriver sin ilska och avsky för Breivik, och definierar honom utifrån gärningarna han

begått.⁶⁷ Samtidigt berättar Åkesson i talets första skede om hur han själv blivit attackerad då han precis som barnen på Utöya var aktiv ungdomspolitiker:

”Jag har också varit på ungdomsläger... Och jag slås dessutom av ett antal obehagliga minnen från sådana tillfällen, där vi på olika sätt attackerats av maskerade våldsvärkare som bokstavligen slagit sönder den trevliga tillvaron.”⁶⁸

Konsekvensen blir att Breivik genom *handling* skapar den *scen* som Sverigedemokraterna tar avstånd ifrån. Dessutom blir ett intryck att Sverigedemokraterna hamnar på offrens sida, de har blivit utsatta för samma sak som barnen på Utöya. Åkesson riktar alltså Breiviks typ av *handling* emot sig själv och sitt parti.

När Åkesson en stund senare återvänder till Breivik så sker detta med en rad personangrepp. Här definieras Breivik utifrån vad han är för *aktör*. Åkesson menar i detta att Behring Breivik inte alls bör ses som en rationellt tänkande individ.⁶⁹ Att acceptera Breiviks handlingar är med andra ord samma sak som att ta en galning på allvar. Detta tolkar jag som en värdering av motståndarnas tillvägagångssätt i den offentliga debatten. ”Etablissemangen” drar sig helt enkelt inte för att använda några medel i häxjakten på Sverigedemokraterna. Vidare konstaterar Åkesson att Behring Breivik har en ”förvriden verklighetsuppfattning”.⁷⁰ Efter detta gör Åkesson flera begreppsutredningar där han avskiljer Breivik från Sverigedemokraternas värdegrund som utgörs av nationalism, kristendom och konservatism. Under detta är de två huvudsakliga element jag redan resonerat kring markanta. I Åkessons beskrivning av dramat är Breiviks *handling* starkt sammankopplad med vad han är för typ av *aktör*. I och med att han är galen, är inte hans handlingar och ställningstaganden värda att ta på allvar.

Men ju längre dramat om Breivik utspelas, desto mer beskrivs hans *avsikt* i det hela. Hans mål definieras Åkesson som terrorism, mer specifikt som samarbete med ”islamistisk terrorism”.⁷¹ När Åkesson talar om de hot som konstitueras emot Sverigedemokraterna, förvandlas därmed Breivik som *aktör*. Låt oss jämföra Åkessons karaktärsbeskrivning av Breivik i inledningen av talet, och i slutet av talet. Sådär beskrivs Breivik inledningsvis:

”...i och med detta upphöjer de också mördaren till en rationellt tänkande individ vars politiska tankar, påståenden och idéer är värda att ta på allvar.”⁷²

⁶⁷ Sommartal 2011:2, R 16

⁶⁸ Sommartal 2011:2, R 26

⁶⁹ Sommartal 2011:5, R 42

⁷⁰ Sommartal 2011:6, R 16

⁷¹ Sommartal 2011:9 R 41-51

⁷² Sommartal 2011:5 R 42

Men senare, då Breivik använder islamism, en symbol som Sverigedemokraterna tycker står i motsats till den egna värdegrunden, definieras han istället utifrån sin *avsikt*.

”Inte ens antiislamismen är alltså helig för honom... Okej, kvar blir bara en allmän önskan om att orsaka mesta möjliga död och förödelse och på så vis skriva in sig själv i historieböckerna. Detta och inget annat bedömer jag vara kärnan i den norska massmördarens så kallade ideologi.”⁷³

Nu definieras alltså inte Breivik utifrån att han är en irrationellt tänkande individ. Utan nu tycker Åkesson att Breiviks *avsikt* är desto viktigare. I och med det upphöjer Åkesson själv Breivik till en politisk teoretiker, trots att han tidigare kritiserade sina motståndare för samma gärning.

Innan Åkesson inleder talets avslutning konstaterar han att Breivik gett upphov till krisen och att han är ett hot mot det demokratiska samhälle som Sverigedemokraterna är en del av.⁷⁴ Efter detta kan vi tala om två funktioner som Breivik har utifrån hans karaktär och gärning. Först är han en psykiskt sjuk terrorist, som missbrukat Sverigedemokraternas värdegrund. Men sedan står han för värderingar som Sverigedemokraterna inte kan identifiera sig med. I det står han som en motståndare som därför attackerar Sverigedemokraterna. Hans huvudsakliga funktion liksom kritikerna, blir därmed att han står som en odemokratisk motpol, gentemot Sverigedemokraterna. Och någonting jag konstaterar är att kopplingen mellan hur Breivik är som *aktör* och hur det inverkar på hans *handling* spelar en stor roll inte bara för att han ska ses som ett avskilt element. Åkesson definierar också Sverigedemokraterna själva utifrån denna tolkning. Först har Breivik mördat barn på Utöya, sedan har han missbrukat Sverigedemokraternas värderingar i syftet att begå massmord, och till sist står han i direkt motsättning när Åkesson berättar att Sverigedemokraterna inte låter sig tystas av honom.

I talets avslutning står Breivik tillsammans med kritikerna, då Åkesson definierar båda som odemokratiska. Vi ser hur en viktig koppling finns mellan *scen* och *handling*. Det demokratiska klimatet, som Breivik hotar, ska inte få utgöra ett slut på Sverigedemokraternas kamp.⁷⁵ Breivik används dels som en förklaring till krisen i det här dramat, men också som en symbol för det odemokratiska samhälle som Sverigedemokraterna motverkar. Eftersom det centrala elementet i Breiviks pentad är *handling*, så inverkar det på *scenen*. Ytterst står Breivik som en symbol för den attack som sker på det demokratiska samhället, och därmed

⁷³ Sommartal 2011:9 R 51 – s.10 R5-7

⁷⁴ Sommartal 2011:11 R 49

⁷⁵ Sommartal 2011:13 R 35

även på Sverigedemokraterna. Detta är en skarp kontrast till kritikernas tolkning som syftar till att Breiviks agerande är förenligt med Sverigedemokraterna och deras värderingar. Detta förstärks inte minst i att Åkesson sammankopplar honom med flertalet aspekter som anses vara oförenliga med Sverigedemokraternas värdegrund. I dessa ser vi hur Åkesson förklarar krisens uppkomst och kontrasterar det emot Sverigedemokraternas agerande och ideologi. Till sist kan vi konstatera att en viktig idé i Åkessons tolkning av Breivik är att sammankopplingen som skett parterna emellan inte beror på någonting i Sverigedemokraternas eller Breiviks agerande. Snarare är det så att det beror på en odemokratisk samhällsordning som stoppar käppar i hjulet för Sverigedemokraterna och deras kamp. För att förstå detta ytterligare, låt oss blicka emot det andra dramat i Åkessons krisnarrativ.

6.2. ”Kritikerna och deras häxjakt”.

Aktör (Kritikerna: Etablissemangspolitiker, journalister och media)

Handling (Använder Breivik som svepskäl för att bedriva häxjakt på Sverigedemokraterna)

Medel (Med odemokratiska medel skuldbelägger man genom en ”klassisk retorisk associationskedja”)

Scen (Skulddebatten efter tragedin på Utöya som präglas av den ”politiskt korrekta ordningen”)

Avsikt (Att kväva invandringsdebatten och demokratin)

I denna pentad beskriver Åkesson hur Breiviks massmord på Utöya indirekt har lett till en häxjakt på Sverigedemokraterna. I sitt sommartal resonerar Åkesson växelvis om sina kritiker genom hela talet. Det som förenar dessa aktörer till en enhetlig grupp är att Åkesson definierar dem utifrån en gemensam handling. Inledningsvis i talet sammanfattar Åkesson det såhär:

”...olika åsikter ska accepteras i en demokrati, att de här förskräckliga händelserna inte får leda till häxjakt på åsikter man inte delar. Det är en mycket viktigt utgångspunkt i sådana här situationer och någonting som många har anledning att ta till sig”.⁷⁶

Kritikerna beskrivs av Åkesson som liberala och vänsterorienterade journalister,⁷⁷ medier och etablissemangspolitiker⁷⁸ samt ”krafter som vill tysta invandringsdebatten”.⁷⁹ Som vi ska se

⁷⁶ Sommartal 2011:1 R 47

⁷⁷ Sommartal 2011:7 R 10

⁷⁸ Sommartal 2011:5 R 42

⁷⁹ Sommartal 2011:4 R 6

utgörs deras huvudsakliga metod enligt Åkesson av en häxjakt, som är *signifikativ* i det klimat som Åkesson tycker präglar den politiska offentligheten i Sverige. *Avsikten* i detta är enligt Åkesson att kväva såväl invandringskritiken som demokratin. Åkesson sätter i talet likhetstecken mellan dessa två. Är det så att man kväver invandringskritiken, kväver man automatiskt det fria ordet som Åkesson förvandlar till en symbol för demokrati.

I sitt sommartal fungerar kritikerna som en viktig antites till Sverigedemokraterna genom sina *handlingar*. Dessa definieras och bestäms utifrån det aktuella debattklimatet, *scenen*. Det betyder i Åkessons utläggningar att kritikernas agerande är odemokratiskt, som en direkt konsekvens av att den offentliga debatten i Sverige är odemokratisk. Åkesson uttrycker också ofta i sitt tal att kritiken som uppkommit emot Sverigedemokraterna är ett *medel* för att tysta invandringsdebatten. Detta är signifikativt för Åkessons syn på situationen. I Europa hamnar man i ”skottlinjen” när man dömer ut multikulturalismen som modell.⁸⁰

Det dominerande elementet i pentaden är alltså *scenen*. Inte genom att det är *scenen* för dramat som nämns oftast, utan att det är ett element som förutsätter att andra element är utformade på ett visst sätt. Det som i Åkessons narrativ skapar grogrund för den typ av kritik som finns, är exempelvis vad han kallar för ”politiskt korrekt ordning”,⁸¹ en form av odemokratisk samhällsordning som skapar grogrund för Sverigedemokraternas kritiker. Detta fungerar genomgående i talet som en form av social ram. Det som görs av kritikerna hänvisar alltid Åkesson antingen till samhällets utformning eller den uppkomna skulddebatten. Därför anser Åkesson att Utöya-tragedin är ett vapen i kampen för att tysta Sverigedemokraterna, ett objekt som används för skuldbeläggning av partiet. *Handlingen* i dramat är således en konsekvens av *scenen*. Med andra ord, i Åkessons samhällstolkning är det fullt logiskt att Sverigedemokraterna utsätts för kritik på grund av *samhällets* utformning, mer än någonting annat.

Någonting som också är tongivande då Åkesson talar om kritikerna är vilken anledning som finns bakom deras agerande. Det som definierar gruppen, vare sig det handlar om ”debattörer” eller ”odemokratiska krafter” är också *avsikten*. Denna har ett tvådelat syfte, och är övergripande att kväva demokratin. Detta resulterar mer konkret i att tysta den demokratiska rättighet som Jimmie Åkesson anser att invandringskritik är. Dessa två faktorer definierar även kritikernas *medel*. Detta resulterar i en ”retorisk associationskedja” som Åkesson talar om syftar till att ”skuldbelägga och tysta obekväma röster”.⁸² *Scenen* förutsätter

⁸⁰ Sommartal 2011:4 R 14

⁸¹ Sommartal 2011:10 R 46

⁸² Sommartal 2011:4 R 10

inte bara en häxjakt på Sverigedemokraterna, utan förutsätter att den *går till* på ett visst sätt. Det är på dessa sätt dramat struktureras talet igenom.

Det första tillfället då kritikerna definieras av Åkesson i talet, ställer sig Åkesson på Jens Stoltenbergs sida och förklarar att Stoltenberg varit tydlig med att häxjakter inte får utövas på oliktankande i en demokrati, men att Sverigedemokraterna utsätts för just detta.⁸³ Det blir en viktig växelverkan som definierar Åkessons syn på kritikerna. I en demokrati (*scen*) får inte häxjakt bedrivas (*handling*). Detta utformas som en dikotomi. När Åkesson är på ett visst sätt, är kritikerna tvärt om.

Nästa gång Åkesson talar om kritikerna berättar han att de inte har respekt för den uppkomna situationen. Även här definierar jag *scenen* som ett viktigt element. I den situation som råder, menar Åkesson att det är respektlöst att agera som kritikerna gör.⁸⁴ Gruppen definieras som taktlös och utifrån att den förhindrar demokratin. En intressant passage är där Åkesson återigen definierar den uppkomna ”skulddebatten” som definierande för skeendena. Enligt Åkesson är den egentligen bara en ursäkt för att tysta debatten om den ”misslyckade invandrings- och integrationspolitiken”.⁸⁵ Inte bara det, utan medierna, som är en produkt av den samhällsmodellen som finns, ”piskar upp stämningar som leder till hat och våld”⁸⁶ och fördelar skuld genom association på ett ytterst ojämnt sätt.⁸⁷ Ett kraftfullt ställningstagande som tydligt definierar kritikernas *handling* som inverkan på *scenen*. Vi ser hur Åkesson bildar två parallella samhällsbilder. Det *onda* samhället beskrivs utifrån kritikerna, eller *boven*. Det *goda* samhället, definieras utifrån Sverigedemokraternas handlingar och roll, *hjälten* som vi senare ska återvända till.

Under talet gör Åkesson sedan flera begreppsutredningar. Där förstärker han felaktigheten i kritikernas agerande, genom att berätta hur de medvetet och felaktigt sammankopplat Sverigedemokraterna med Breivik. Han återvänder sedan till kritikerna i slutet av talet. Åkesson definierar tre anledningar som kan ligga till grund för kritikernas tolkningar, där han till sist definierar *avsikt*, genom att mena att kritikerna medvetet kan ha missförstått partiets agenda men kanske gjort detta medvetet för att utöva propaganda.⁸⁸ Talet avslutas med en utläggning där Åkesson först använder begreppet ”den politiskt korrekta ordningen”⁸⁹ Sedan går han vidare till att försvara sig och partiets kamp. Således en kamp mellan *scen* och *aktör*,

⁸³ Sommartal 2011:1 R 48

⁸⁴ Sommartal 2011:2 R 42

⁸⁵ Sommartal 2011:4 R 7

⁸⁶ Sommartal 2011:4 R 51

⁸⁷ Sommartal 2011:6 R 30

⁸⁸ Sommartal 2011:10 R 20

⁸⁹ Sommartal 2011:10 R 46

mellan Sverigedemokraterna och det odemokratiska samhället som Sverige förvandlas till under kritikernas trollspö. Detta avslutar Åkesson med att påstå att kritik mot invandring är en demokratisk rättighet. Menar man inte det, kväver man en viktig debatt.⁹⁰ Här ser vi en koppling mellan *scen* och *avsikt*, och hur det första är en grogrund för det andra. Till sist menar Åkesson att han inte låter sig stoppas av andras kamp mot grundläggande demokratiska värden, vare sig det är ”terrorister eller tabuivrare”.⁹¹ Ett sammanfattande intryck är att dagens Sverige i stor utsträckning präglas av en ordning som med alla medel tystar det som inte ingår i normen för hur man uttrycker sig. Utöya blir i Åkessons utläggning en händelse som får symbolisera detta. Ordningen styrs av både media och politiker vilket betyder att deras omfattning är stor. De hyser inga kval för att smutskasta Sverigedemokraterna. Att nämna Breivik i samma kontext som Sverigedemokraterna är därmed kommet av samhällets utformning snarare än någon annan specifik händelse. I Åkessons narrativ finns nu två tydliga motpoler till Sverigedemokraterna. Det sista steget i undersökningen blir här att undersöka vilken roll Sverigedemokraterna spelar i narrativet.

6.3. Sverigedemokraterna – ”Vi är här för att ta ansvar för landet”

Aktör (Jimmie Åkesson själv, partiet Sverigedemokraterna)

Handling (Utövar en demokratiskt stadgad invandringskritik/Försvaret sig efter anklagelser)

Medel (Den demokratiska samhällsdebatten)

Scen (Den ”politiskt korrekta ordningen” i Sverige/Demokratien som den borde vara)

Avsikt (Att främja demokratin och Sverige)

Som *aktör* i det här dramat definierar Åkesson växelvis sig själv och partiet. *Handlingen* beskriver Åkesson som två sidor av samma mynt; utövar man invandringskritik i Sverige, blir man automatiskt tvungen att försvara sig. Som Åkesson själv kallar det: dömer man ut multikulturalismen hamnar man i den Europeiska ”skottlinjen”.⁹² Eftersom partiet står som en demokratisk kraft, är deras *medel* demokratiska, deras *avsikt* ska främja Sverige och den offentliga debatten, där Åkesson liksom Jens Stoltenberg vill införa mer demokrati och öppenhet. Men detta, något utopiska förhållande existerar inte än: Den nuvarande *scenen* är istället den skulddebatt som ständigt pågår i den ”politiskt korrekta” ordningen. I denna

⁹⁰ Sommartal 2011:11 R 40

⁹¹ Sommartal 2011:13 R 36

⁹² Sommartal 2011:4 R 14

manifestation av Åkessons samhällssyn råder således en viktig koppling mellan Sverigedemokraternas kamp och vårt samhälles utformning.

I talets inledning definierar Åkesson dramat, som i mångt och mycket präglas av en kamp, ett narrativ som drabbats av ett plötsligt avbrott. Åkesson formar egentligen två parallella *scener* i sitt drama, ett verkligt som Sverigedemokraterna blir attackerade i och ett potentiellt som Sverigedemokraterna kämpar för att skapa. Som det är nu, blir Sverigedemokraternas *handlingar* formade av *scenen* – partiet försvarar sig i den uppkomna skuldbeläggande debatten. Men i den potentiella *scenen*, blir partiet inte tvungna att försvara sig:

”...olika åsikter ska accepteras i en demokrati, att de här förskräckliga händelserna inte får leda till häxjakt på åsikter man inte delar. Det är en mycket viktigt utgångspunkt i sådana här situationer och någonting som många har anledning att ta till sig.”⁹³

I talet har kritikerna har attackerat Sverigedemokraterna, Breivik har missbrukat deras värderingar och använt våldsdåd. *Scenen* skapar därmed ett behov av Sverigedemokraternas agerande och motmedel, ett demokratiskt tillvägagångssätt, där öppenhet och ansvar kontrasterar emot censur och våld.

Efter detta berättar Åkesson om hur han blivit utsatt för våldsvverkare på ungdomsläger, precis som barnen på Utöya.⁹⁴ Med andra ord dikotomiserar Åkesson återigen och hamnar själv på demokratins sida. Det politiska klimat som råder skapar ett behov efter Sverigedemokraternas handling som just är bevarandet av demokratin. Detta förutsätter också Sverigedemokraternas *medel* som är en demokratisk debatt. Detta tema präglar sedan partiet i deras kamp.

Detta gäller inte minst i den fortsatta beskrivningen av Sverigedemokraterna som utsatta för en taktlös skulddebatt, enligt Åkesson av samma krafter som försökt tysta invandringsdebatten.⁹⁵ I motsättning till det lånar Åkesson igen Stoltenbergs ethos och menar att värdighet är lika med en sansad debatt. Åkessons *handling* beskrivs på ett liknande sätt som Stoltenbergs. Efter detta gör Åkesson ett antal begreppsutredningar och definierar Sverigedemokraterna utifrån tre centrala värderingar: kristendom, nationalism och kulturkonservatism. I och med detta har Åkesson förklarat vad som legitimerar partiets agenda och varför den behövs. I talets mittenparti fokuserar Åkesson mest på motståndarna och Breiviks gärningar. Detta blir en utredning av hur vårt samhälle ser ut. Åkesson manifesterar vilka problem som finns och hur det påverkar Sverigedemokraterna.

⁹³ Sommartal 2011:1 R 47

⁹⁴ Sommartal 2011:2 R 26

⁹⁵ Sommartal 2011:4 R 7

Efter detta avslutar Åkesson talet med att tydliggöra Sverigedemokraternas *avsikt*, detta är kommet av samhällsbeskrivningen och blir därmed ett nödvändigt ont, en form av räddning efter kritikernas och Breiviks attacker på demokratin. Denna består av att skydda demokratin och rättigheterna som ingår i en sådan. I det här fallet innebär det kritik av invandring och totalitära ideologier som islamism, nazism och kommunism.⁹⁶ Partiet står inför en demokratisk kamp, en kamp som ska bemötas genom långsiktiga lösningar. Denna centrala *handling*, definierar och sammanfattar Åkessons syn på detta sista drama. Sverigedemokraterna har i den (odemokratiska) *scen* som kritikerna skapat, ett motmedel mot det samhälle som finns, det samhälle som präglas av värderingar som Sverigedemokraterna inte vill kännas vid. Motståndarnas samhälle präglas av ”kortsiktiga lösningar”, ”oreda” och ”egoism”.⁹⁷ Sverigedemokraterna står för motsatsen: ansvar genom långsiktiga lösningar för ett fritt samhälle där varken censur av oliktankande eller våld existerar.

6.4. Resultat av pentadisk analys

- **Varför har denna kris uppkommit?**
- **Vem bär skuld till den?**

Låt oss blicka emot hur Jimmie Åkessons bemöter steg ett och två i Robert L. Heaths narrativa utmaning.⁹⁸ Enligt Åkesson lever vi i ett samhälle, en *scen* som präglas av censur och brist på demokrati. Därmed är det naturligt att den offentliga debatten präglas av sådant som kännetecknar den typen av samhälle. Detta anser jag vara en central faktor i Åkessons utläggning och förklaringen till varför Sverigedemokraterna har kritiserats så häftigt efter Utöya. Enligt Åkesson är den uppkomna debatten endast ett medel för att tysta Sverigedemokraterna i deras strävan. I tolkning av detta bör hänsyn tas till kopplingen mellan *scen*, *handling* och *avsikt*. I sitt tal förutsätter Åkesson att det politiska klimatet i Sverige är lika med att häxjakt bedrivs på Sverigedemokraterna. *Avsikten* är att tysta debatten om invandring, vilket här blir till ett drama om samhälle och demokrati. Efter dessa slutsatser, tycker jag att vi kan finna svaret på de två första frågeställningarna. I det samhälle som finns präglas av censur sker hela tiden attacker på vad Åkesson anser är det fria ordet. Eftersom Sverigedemokraterna är ett parti med åsikter som inte stämmer överens med ”etablissemangets” åsikter har man således blivit tvungna att försvara sig. Krisens förklaring

⁹⁶ Sommartal 2011:11 R 28

⁹⁷ Sommartal 2011:13 R 26-31

⁹⁸ Heath 2009:167-168

hänvisas alltså inte primärt till några handlingar, utan snarare till *scenen* (samhällsordningen) som leder fram till *handlingarna*. Åkesson väljer alltså att försvara Sverigedemokraternas parti genom att tydligt skuldbelägga kritikerna och deras gärningar.

Skyldig är Breivik som genom sina gärningar står som en utlösande faktor. Narrativet handlar mycket om konsekvenserna av ett odemokratiskt samhälle, det samhälle som Sverigedemokraterna är en motpol till. Medan kritikerna och den politiskt korekta ordningen står som skapare av detta samhälle, är Breivik en av dess yttersta konsekvenser. Medan Breivik är en utlösande faktor till krisen så är det än värre att han missbrukar partiets värdegrund. Det Åkesson diskuterar mest i talet är inte Breiviks massmord, utan hur han missbrukat tre centrala värderingar som partiet värnar om.⁹⁹ Här kan vi utröna hur Åkesson huvudsakligen distanserar sig från Breivik. Det sker genom att kritisera hans karaktär genom en diskussion som kretsar kring vad han har gjort fel och sättet han har gjort det på. Och eftersom Breivik definieras som psykiskt sjuk¹⁰⁰ utifrån sina *handlingar*, kan han inte samtidigt ha rätt om det är så att han delar Sverigedemokraternas problembeskrivning.¹⁰¹ Breivik hamnar även i fokus när Åkesson pekar ut sådant som står i motsättning till Sverigedemokraterna, se exempelvis hur Åkesson pekar ut Breivik som potentiell islamist.¹⁰² Sådär långt kan vi konstatera att Åkesson tydligt berättat varför krisen uppkommit. Nästa steg är att se vägen ur från den. Därför är det dags att blicka emot den tredje och sista frågeställningen.

- **Hur ska Sverigedemokraterna lösa den uppkomna krisen? Med andra ord, hur ska partiet ta sig ur den och fortsätta sin politik och samhällstolkning?**

Jag börjar det här stycket med att resonera kring vilka element jag tolkat som dominanta i den pentadiska analysen där Åkesson berättar om Sverigedemokraternas kamp. Dessa är *scen* och *handling*. Mellan dessa finns en tydlig koppling som jag anser svarar på min frågeställning och sammanfattar Sverigedemokraternas roll i detta krisnarrativ. Slutsatsen vi kan dra är att Sverigedemokraternas drama syftar till att befästa partiet och dess kamp; kampen emot ”massinvandringen” och kampen för ett konservativt och demokratiskt Sverige. Den miljö

⁹⁹ Sommartal 2011:7-9

¹⁰⁰ Sommartal 2011:11 R 5-6

¹⁰¹ Sommartal 2011:5 R 18

¹⁰² Åkesson 2011:9 R41-51

som finns skapar en grogrund för dessa handlingar. Med andra ord manifesterar Åkesson att den kris som uppkommit efter sammankopplingen med Breivik endast är ett hinder på vägen, vägen som är den demokratiska kampen, den centrala *handlingen* i pentaden. I talets avslutning manar Åkesson på för fortsatt kamp, där han menar att Sverigedemokraterna inte ska låta sig tystas av tabuivrare och våldsverkare.¹⁰³

För att förstå vägen ur bör vi blicka emot vad som enligt Åkesson präglar den demokrati som Sverige borde vara i just det här talet. Och i denna ingår en rättighet att kritisera invandringen,¹⁰⁴ ett samhälle fritt från våld och terrorism¹⁰⁵ där partier som tar ansvar genom långsiktiga ambitioner verkar.¹⁰⁶ Slutsatsen är att Åkesson menar att Sverigedemokraternas fortsatta kamp (*handling*) kommer att minska det som har hänt, alltså att censur och våld förekommer, en inverkan på *scenen*.

Sammanfattningsvis: I det första dramat begår Breivik våldshandlingar och hotar demokratin. I det andra dramat ser vi hur kritikerna som utgörs av ett antal aktörer använder Breiviks handlingar för kritik av Åkesson och hans parti. Sverigedemokraterna återställer demokratin. Till sist ser vi hur Åkesson manifesterar Sverigedemokraternas kamp som ett medel för att lösa krisen och förbättra det samhälle som gett upphov till den.

Efter denna analys ser vi hur tre parallella dramen i Åkessons sommartal bildar vissa *strukturer*. Med detta vill jag mena att det i Åkessons samhällsbeskrivning finns en återkommande ordning mellan olika aktörer och olika teman som tillhör dessa. Vi kan även konstatera att detta är någonting som upprepas då Åkesson beskriver varför tragedin på Utöya har uppstått. Sverigedemokraterna är hjälten, som kämpar mot två parallella bovar. Dessa två, präglas systematiskt av liknande egenskaper. Exempelvis är att dessa inte befinner sig på demokratins sida i Åkessons samhällsbeskrivning. I Åkessons narrativ pågår således en kamp mellan starka kontraster. Som jag menat i inledningen av denna uppsats är detta någonting som ständigt präglar Sverigedemokraternas argumentation. För att ytterligare förstå detta är nästa steg i den här analysen att undersöka Åkessons narrativa strukturer i form av en dikotomisk analys.

¹⁰³ Sommartal 2011:13 R 31-40

¹⁰⁴ Sommartal 2011:11 R 38

¹⁰⁵ Sommartal 2011:11 R 28-31

¹⁰⁶ Sommartal 2011:13 R 24

7. Dikotomisk analys

Denna analys inleds med den sista dikotomin som Åkesson etablerar i sitt tal. I denna sammanfattar Åkesson Sverigedemokraternas kamp och placerar sitt parti på den rätta sidan av demokratin, i kontrast till både kritikerna och Breivik som står i symbios på motsatt sida. Efter detta har jag valt att undersöka två övergripande strukturer: dikotomierna som i talet bildas mellan Åkesson och kritikerna, samt Åkesson och Breivik.

Sverigedemokraterna – Icke-demokratiska krafter. ”Ideologier, organisationer och individer som arbetar för demokrati, med demokratiska medel kan dock aldrig hållas ansvariga för våldsdåd”.¹⁰⁷ I slutet av sitt tal förtydligar Åkesson den kamp som pågår mellan Sverigedemokraterna och olika former av odemokratiska element. Först berättar han om sitt ställningstagande emot totalitära ideologier. Åkesson explicitgör att han tar ställning emot islamism, nazism och kommunism.¹⁰⁸ Sedan berättar han att terrorism syftar till tysta den öppenhet i debatten som Sverigedemokraterna står för. Intressant är vilka som hamnar på den motsatta sidan i den här dikotomin. Dels talar Åkesson om att hela det demokratiska samhället är angripet av Anders Behring Breivik. Men i samma dikotomi beskriver han kritikerna utifrån samma handling. Alltså sätts både terrorister och tabuivrare (vilka jag tolkar som Åkessons kritiker) som en gemensam fiende. Sedan avslutar Åkesson sitt tal med att beskriva partiets fortsatta kamp som syftar till ”grundläggande demokratiska värden”.¹⁰⁹ Således placerar Åkesson både Breivik och sina kritiker i en odemokratisk motpol, som står i kontrast till Sverigedemokraterna.

7.1. Sverigedemokraterna kontra kritikerna:

Yttrandefrihet – Censur. Då Jimmie Åkesson för första gången i talet nämner demokrati, hänvisar han till den norske statsministern Jens Stoltenbergs ord om att svaret på den uppkomna krisen är respekt för människors olika åsikter.¹¹⁰ Åkessons tolkning av debatten är att på den ena sidan av demokratin befinner sig människor som utövar censur, vilket resulterar i en häxjakt på Sverigedemokraterna. Men som en antites till detta står Sverigedemokraterna.

¹⁰⁷ Sommartal 2011:11 R 20

¹⁰⁸ Sommartal 2011:11 R 27-30

¹⁰⁹ Sommartal 2011:13 R 35-37

¹¹⁰ Sommartal 2011:1 R 47-48

De står för det fria ordet och rätten att uttrycka sig, en rättighet som Jimmie Åkesson själv menar att partiet kommer att utöva. Således hamnar Sverigedemokraterna i denna tudelning på den sidan av demokratin där människor får uttrycka sig, medan Sverigedemokraternas kritiker som utövar häxjakten, hamnar på motsatt sida. Detta kännetecknar ett genomgående tema i talet, nämligen att Sverigedemokraterna inte enbart definieras av sina egna handlingar utan minst lika mycket av hur motståndaren agerar. Detta ser jag som en typiskt dikotomisk struktur. Om någonting är på ett visst sätt på den ena sidan, så är det inte så på den andra sidan. I Åkessons tal betyder det ofta att ”eftersom motståndarna agerar negativt, så agerar vi positivt eftersom vi inte håller med våra motståndare eller kritiker”.

Sansad debatt – Skuldebatt. Nästa gång Åkesson fastställer det offentliga klimat som han själv står för, sker det genom motsatsförhållanden, utifrån det som belackarna står för. Sverigedemokraterna står för en sansad och öppen debatt, och här återkopplar Jimmie Åkesson återigen till Jens Stoltenberg och det tal han höll efter Utöya, som syftade till att angrepp mot demokratin ska bemötas med öppenhet. Det debattklimat som Åkesson tycker att Sverigedemokraterna står för präglas just av ”mer demokrati och mer öppenhet”.¹¹¹ Oppositionen är krafterna som försöker tysta ”obekväma röster”, står för invandringskritiker. Vidare menar Åkesson att det är just dessa krafter som strävat efter att tysta integrationsdebatten. Detta är någonting som sker genom en ”klassisk retorisk associationskedja”.¹¹² Detta klimat är en grogrund för nästa dikotomi som jag har undersökt.

Sverigedemokraterna – Kritikerna. Här utreder Jimmie Åkesson återigen de drag som kännetecknar dessa två grupper. Sverigedemokraterna kännetecknas av ett öppet förhållningssätt där någonting centralt är att kritisera invandringen. Åkesson menar att i kontrast till öppenhet och demokrati finns det ”starka krafter, inte minst här i Sverige, som vill någonting helt annat.”¹¹³ En tanke som är väsentligt i sammanhanget är den om dikotomins logik. Alltså, när Sverigedemokraterna utövar demokrati blir de ställföreträdare för dessa värden, medan motståndarna står för motsatsen.

De som skuldbeläggs – De som inte skuldbeläggs. Anledningen till att jag tolkar detta som en dikotomi är det avskiljande i att Jimmie Åkesson menar att ”skulden genom association har fördelats ytterst ojämnt”.¹¹⁴ Detta belyser den dikotomiska naturen i Sverigedemokraternas

¹¹¹ Sommartal 2011:4 R 32-33

¹¹² Sommartal 2011:4 R 10

¹¹³ Sommartal 2011:4 R 33-34

¹¹⁴ Sommartal 2011:6 R 30

samhällstolkning. I den politiskt korrekta ordningen skuldbeläggs de som kritiserar invandringen, medan de som inte gör det inte skuldbeläggs. I Åkesson poängterar exempelvis att ingen journalist har hävdat att Fredrik Reinfeldt ska kritiserats bara för att ”mördaren har uttryckt glädje” över hans politiska ställning.¹¹⁵ Precis som det konstaterats i den pentadiska analysen, riktar sig denna kritik i två riktningar. Den är ett ställningstagande emot samhället vi lever i, och därmed kritikerna som skapat det samhälle, där Sverigedemokraterna anser sig vara censurerade i den offentliga debatten.

7.2. Sverigedemokraterna kontra Breivik

Sverigedemokraterna – Terrorism/Breivik. I nästa dikotomi som jag identifierat uttrycker Jimmie Åkesson först sin avsky för honom och hans handlingar. Sedan använder Åkesson *evidentia*, en retorisk teknik som syftar till levande och detaljerade beskrivning av skeenden. Det på ett sätt som får åhörarna att känna att ser skeendet med egna ögon.¹¹⁶ Han beskriver hur han precis som offren på Utöya har varit på sommarläger och attackerats av ”maskerade våldsvärkare”.¹¹⁷ Den handling som definierar Breivik, är en motsats till den handling som Åkesson utövat i den beskrivningen. På det sättet ställer sig Åkesson på offrens sida, i opposition till Breivik. Denna dikotomi fungerar på två plan. Åkesson hamnar i motsats till Breivik som person, och därmed i motsats till hans handlingar, den med demokratin oförenliga terrorismen.

Sverigedemokraterna – Anders Behring Breivik. Inför den begreppsutredning som sker avskiljer Breivik sig från Åkesson. Begreppsanvändning och problembeskrivning betyder inte att de två har en åsiktsgemenskap. ”Inte så länge lösningarna på problemen är väsensskilda och synen på demokrati och våldsanvändning är diametralt motsatt”.¹¹⁸

Kristendom – Falsk kristendom. Under denna begreppsutredning berättar Åkesson om vilka faktorer som avskiljer Breivik från kristendomen. Samtidigt manifesterar Åkesson hur viktig den protestantiska grenen av kristendomen varit för den svenska kulturen och historien.¹¹⁹

¹¹⁵ Sommartal 2011:6 R 35-38

¹¹⁶ Kjeldsen 2008:299

¹¹⁷ Sommartal 2011:2 R 31-34

¹¹⁸ Sommartal2011:5 R 20-21

¹¹⁹ Sommartal 2011:7 R 46-47

Sverigedemokraterna hamnar därmed på den sanna sidan av kristendomen, den som står i motsats till Breiviks oriktiga tolkningar.

Nationalism – Falsk nationalism. Som i det förra exemplet beskriver Åkesson Breivik utifrån hur han felaktigt tolkar värderingen. Detta är en mycket central värdering som Sverigedemokraterna värnar om. I Sverigedemokraternas tolkning utgörs nationalism av att få vara ”herre i sitt hus”, en motsats till Breiviks ”koloniala” erövringsambitioner.¹²⁰

Kulturkonservatism – Falsk kulturkonservatism. Åkesson berättar hur Breivik felaktigt tolkar värderingen. Sedan definierar Åkesson det positiva med kulturkonservatism och definierar Breivik som en motpol till allt det. För Åkesson är kulturkonservatism ”lag och ordning”, för Breivik är det ”terrorism”. Åkesson använder alltså kontrasterande begreppsdefinitioner för att avskilja sig från sin belackare.¹²¹

7.3. Strukturell analys

Nu ser vi utifrån vilka strukturer Åkesson etablerat talets dikotomier. Detta redovisas här i ett schema. De olika elementen i schemat utgör talets olika dikotomier. För att se dikotomierna i talets kronologiska ordning, läs varje ruta från vänster till höger, uppifrån och ner. För att se talets binära element och dess inneboende struktur, läs schemat enligt varje kolumn för sig, uppifrån och ner.

¹²⁰ Sommartal2011:8 R 16-18

¹²¹ Sommartal 2011:9 R 3-4, 6-12

Kampen för demokrati (SD)	Kampen mot demokrati genom censur (Kritikerna)	Kampen för demokrati (SD)	Kampen mot demokrati genom våld (Breivik)
Åkesson berättar om sig själv och Stoltenberg = demokratiska krafter i kontrast till:	kritikerna och deras häxjakt= odemokratiska krafter	Åkesson uttrycker ilska över mördaren Breivik. Beskriver hur han själv har varit på sommarläger	Beskriver Breivik som en mördare och avskyvärd individ
Åkesson etablerar dikotomin mellan sansad debatt (öppenhet)...	...och skuldebatten (censur). Detta är ”starka krafter” som vill någonting helt annat än demokrati	Åkesson diskuterar åsiktsgemenskap och erkänner förvissa en gemensam problembeskrivning, men...	...Breivik har en ”diametralt motsatt syn på ”vålds användning och demokrati”
I nästa steg reder Åkesson ut att SD skuldbeläggs eftersom de är konservativa...	Medan de som inte är konservativa skuldbeläggs i det nuvarande politiska klimatet	Utövar riktig kristendom	Utövar falsk kristendom
		Utövar riktig nationalism	Utövar falsk nationalism
		Utövar riktig kulturkonservatism	Utövar falsk kulturkonservatism
		Jimmie Åkesson läser en dikt av Runeberg som konstituerar riktig nationalism...	...som står i motsättning till Breiviks falska, våldsamma nationalism
Åkesson berättar om den invandringsdebatten och hur den är en demokratisk rättighet...	...de som menar någonting annat försöker kväva den viktiga, demokratiskt konstituerade debatten		
SD tar ansvar för Sverige och arbetar långsiktigt...	...till skillnad från kritikerna som ser till sina egna intressen		
Sverigedemokraterna låter sig inte tystas av...	...tabuivrare	Sverigedemokraterna låter sig inte tystas av...	...terrorister

Detta resulterar i en dikotomisk struktur som definieras och avslutas med Sverigedemokraternas kamp och dess långsiktiga lösningar. Kännetecknande är som jag konstaterat att Åkesson argumenterar genom tydliga, oförenliga motsättningar.

7.4. Resultat av analys

- **Hur använder Åkesson talets dikotomier, på vilket sätt inverkar dessa på hans narrativ?**

Under talet ser vi hur Åkesson bildar tre former av dikotomier, vilka jag har klassificerat i två kategorier; ”SD kontra Kritikerna” eller ”SD kontra Breivik”. Den första handlar om värden där demokrati är ett centralt begrepp. I detta kopplar Åkesson Sverigedemokraternas agenda till den ena sidan av dikotomin, den om yttrandefrihet. Den invandringskritik som Sverigedemokraterna yttrar, ter sig som en positiv handling då den etableras på den ”rätta” sidan, den sida av dikotomin som är normen. Tystandet av detta blir en motpol, en negativ handling som inte hör hemma i en demokrati. Denna dikotomi spelar en särskild roll i Sverigedemokraternas kristolkning. Denna är att legitimera just vad Sverigedemokraterna har blivit kritiserade för; invandringskritiken och nationalismen. Slutsatsen blir att dessa element är självklara inslag i ett öppet samhälle. Den konkreta inverkan det har på narrativet är att det förminska skulden hos Sverigedemokraterna själva. Enligt Åkesson handlar partiet i enlighet med den öppenhet som bör prägla ett demokratiskt samhälle, det samhälle som nu blivit attackerat av Breivik. Detta leder fram till nästa kategori.

Denna är den dikotomiska kategori som etableras mellan Sverigedemokraterna och Breivik. Den inleds med att Jimmie Åkesson ser Sverigedemokraterna som ett offer för anti-demokratiska krafter, vilket jag implicit tolkar som Breivik. Den första funktionen jag tolkar i den här dikotomin är att den förstärker Sverigedemokraternas roll som offer i dramat. Jimmie Åkesson beskriver likheter mellan Sverigedemokraterna och offren på Utöya, som också ”attackerats av maskerade våldsverkare”. Breivik har med andra ord inte bara attackerat demokratin och de verksamma på Utöya, utan blir en symbol för ”våld mot Sverigedemokraterna”. Även Breivik blir här en aktör som placeras på ”fel” sida av demokratin. Som Åkesson själv menar: ”hela det demokratiska samhället – som vi också är en del av – är angripet av den här mannen”.¹²² Jag har även tolkat en andra funktion som denna kategori täcker, och det är den mer uppenbara. Denna är förstås att visa hur Sverigedemokraterna inte har samma värdegrund som Breivik. Detta manifesteras i tre underliggande dikotomier, dessa mellan riktig och falsk: kristendom, nationalism och kulturkonservatism. Sammankopplingen mellan Breivik pekats ut som oriktig enligt dikotomins logik. ”Om Breivik är på ett sätt, betyder det att vi är på ett annat sätt”. Genom

¹²² Sommartal 2011:11 R49

denna begreppsutredning bildas också en grogrund för någonting som jag definierar som viktigt för Åkesson, nämligen att avskilja Sverigedemokraterna från deras kritiker. Kritikernas användning av Breivik som ett objekt för att censurera Sverigedemokraterna får stå symboliskt för deras kamp.

Denna sista kategori tolkar jag med andra ord som en dikotomi mellan Sverigedemokraterna och deras kritiker. Det som gör att jag tycker att det är en dikotomi mellan dessa är, trots att de båda grupperna verkar inom samma kontext, att de utgörs av metoder och värderingar som är diametralt motsatta. Låt mig utveckla denna tanke. Några saker definierar kritikerna, som enligt Åkessons tolkning befinner sig på fel sida av demokratin. Exempel på deras gärningar är sådant som häxjakt, falsk skuldbeläggning, utövning av propaganda, kortsiktiga lösningar och sist men inte minst stämningar som leder till hat och våld. Sverigedemokraternas handlingar beskrivs tvärtemot som utövandet av en sansad debatt,¹²³ en demokratiskt berättigad invandringskritik¹²⁴ och kampen för demokrati.¹²⁵ Denna kategori av dikotomier tycker jag har två funktioner. Den första är att befästa det politiska klimatet som råder. Det som jag tolkar som Sverigedemokraternas yttersta existensberättigande. Att Sverige har en ansvarslös invandringspolitik, är just det som förutsätter att Sverigedemokraterna behövs som parti. Att då förminskas som politisk aktör på premissen att ett massmord på Utöya har skett blir enligt den logiken en orimlig tanke. Det andra är att definiera den kraft som skapat det politiska klimatet. Detta leder till att Sverigedemokraterna i detta narrativ blir en ”hjälte”, de som står för det goda, i en pågående kamp. Som en antites skapas därmed ”skurken”. De verkar i en annan kamp, att genom ansvarslös invandringspolitik minska demokratin. Den konkreta funktionen tolkar jag som att sänka kritikernas ethos. Har de ett svagt ethos, blir ju ett intryck att deras argumentation också blir svag. En sammanfattande ide är den om demokrati. Nu kan vi konstatera att talet utgörs av dessa två övergripande dikotomier. I den uppkomna krisen är Sverigedemokraterna en demokratisk motpol till två odemokratiska krafter. Detta är en kamp som växelvis präglar hela talet och utgör dess struktur.

Min sammanfattning av denna analys är att dikotomierna som Sverigedemokraterna använder syftar till att stärka den egna samhällsbilden och den egna karaktären. Detta är två viktiga mål då en organisation attackeras. Det ”vi och de” som kännetecknar Sverigedemokraterna blir här synligt. Det blir ett sätt att förstärka bilden av anti-

¹²³ Sommartal 2011:4 R 26

¹²⁴ Sommartal 2011:11 R 38-41

¹²⁵ Sommartal 2011:13 R 33-40

etablissemangsparti. Åkesson kan i detta även förstärka Sverigedemokraternas mål, att kämpa för ett konservativt, tryggt Sverige. Jimmie Åkessons narrativ fungerar som ett svar på motståndarnas anklagelser. Men kopplingen till partiets värdegrund och berättelse är någonting som är viktigt i detta. Inför den egna väljarbasen förstärker Jimmie Åkesson i sitt tal att partiet inte är odemokratiskt och bedriver en kamp för ett konservativt Sverige.

8. Sverigedemokraternas krisnarrativ

Vissa skulle kunna tolka situationen efter Utöya som lämplig för ett krisnarrativ präglad av försoning eller nya teman. Men Sverigedemokraternas krisnarrativ ser jag egentligen bara som en förstärkning eller förlägnings av det ordinarie narrativet. Således blev Utöya en möjlighet för partiet att stärka sin redan existerande berättelse. Ett tema är hur ett starkt ”vi och de” konstrueras och förstärks i Åkessons förklaring av krisen. Alla som inte är med Sverigedemokraterna är i berättelsen emot dem. Åkesson förstärker därmed den roll partiet har som anti-etablissemangsparti. Man är utsatta för häxjakt av starka krafter som tänker på egna intressen. Kvar står Sverigedemokraterna som en liten part mot en stor arrogant elit. Detta pekar på en form av oförenlighet mellan Sverigedemokraterna och etablissemangen som är typisk för Sverigedemokraternas samhällssyn. Så länge etablissemangen utövar censur, är detta tillstånd fortgående. Detta ”löser” Åkesson genom att i sitt tal peka på hur Sverigedemokraterna ska förändra det klimat som etablissemangen har skapat.

Ett annat tema är det om ett ”riktigt demokratiskt samhälle”. Detta får utopiska dimensioner, en form av riktig demokrati, ett tryggt Sverige. Som jag konstaterar i den pentadiska analysen¹²⁶ skiftar Åkesson hela tiden mellan att tala om en ofullständig demokrati kontra en riktig demokrati. Men i Åkessons värld samspelar både politiker, media, journalister och Breivik mot en sådan. Problemet Åkesson illustrerar är ytterst hur två samhällen krockar med varandra. Dessa två kontraster försöker mediera ett problem, nämligen den om ett ”riktigt Sverige”. Det är ytterst det samhället som Sverigedemokraterna anser sig vara representanter för. Detta är centralt i partiets ideologi och fungerar som ett existensberättigande, kampen för detta Sverige är själva målet med partiets politik. Men i opposition står element som finns i det nuvarande samhället. Detta är etablissemangspolitik och invandring, vilket leder till splittring.¹²⁷

¹²⁶ Se s.30

¹²⁷ SD:s syn på hur den nuvarande svenska inrikespolitiken och invandringen leder till splittring illustreras på www.sverigedemokraterna.se - Se rubriken ”ideologi” under fliken ”Det Sverigevänliga partiet”.

Sett till den intressanta kopplingen mellan Sverigedemokraternas vanliga narrativ och det nya krisnarrativet existerar inga egentliga skillnader förutom nya kontextuella villkor att ta hänsyn till. Det handlar fortfarande om ”vi och de”, anti-etablissemangsretoriken och kampen för Sverige. Dessa teman använder Åkesson för att förklara själva krisen i sig. Således hänvisas allting till belackarnas häxjakt. Därmed blir den uppkomna krisen i Åkessons utläggning en bekräftelse på att den ordinarie berättelsen är riktig. Åkesson använder vad jag vill definiera som en topisk förskjutning kopplad till den egna agendan. Det som inledningsvis efter Utöya handlade om rasism, mord på vänsterpolitiker och en hård främlingsfientlig retorik förvandlas och förenklas i Åkessons föreställning endast till en dikotomi mellan en grupp som skuldbeläggs och en grupp som inte skuldbeläggs. Fascinerande är hur Breivik blir ett anti-demokratiskt objekt som beroende på tolkning och retorik bollas mellan olika grupper. I kritikernas narrativ är Breivik en konsekvens som befäster synen på Sverigedemokraterna som ett destruktivt politiskt element i vår samtid. I Åkessons narrativ är han en symbol för häxjakten på partiet.

9. Diskussion

9.1. Sverigedemokraternas krisnarrativ efter Utöya

Övergången från det narrativ som präglas av rutin till ett ”krisnarrativ” tycker jag i det här fallet visar hur beroende dessa är av varandra. För Jimmie Åkesson och Sverigedemokraterna var (och är) sammankopplingen med Breivik problematisk. Den befäster idén om Sverigedemokraterna som ett rasistiskt parti, bidragande till ett destruktivt samhällsklimat. Men i en kris finns alltid en möjlighet att stärka sin karaktär i det försvar som manifesteras. Genom att *tolka* krisernas uppkomst på ett annat sätt än kritikerna, kunde Åkesson utöva ”den narrativa utmaningen” i sitt tal och dessutom stärka den vanliga berättelse som kännetecknar Sverigedemokraterna. Detta är någonting som en forskare inom kriskommunikation, Keith Michael Hearit, definierar som ”protodefinitioner”.¹²⁸ Det handlar om att namnge krisen och bruka rätt uttryck när den omtalas. Att ge en kris ett namn, är mer än att ge den en etikett. Valen som görs i ett yttrande fungerar som ett sätt att ange sanningsgrad. Att kalla en kris för någonting, är att säga att den utgörs av vissa egenskaper.

Detta utnyttjar Åkesson i sin förklaring och använder begrepp och idéer som är typiska för Sverigedemokraterna: etablissemangen tystar invandringskritik, journalistkåren bedriver häxjakt och Sverigedemokraterna står för ett ”Sverigevänligt” Sverige, där invandringskritik är både ett nödvändigt ont och en rättighet. För Sverigedemokraterna är detta således inte en kris om rasism och högerextremism, utan om demokrati och yttrandefrihet.

De tre parallella dramorna som Åkesson manifesterar passar väl in i Heaths ”narrativa utmaning”: Som förklaring till varför krisen uppstått finns kritikernas häxjakt, Breivik är boven som attackerar Sverigedemokraterna och i det sista dramat ser vi hur Åkesson målar upp vägen ur krisnarrativet; den långsiktiga, ansvarstagande kampen. Detta kan vi koppla till en idé som är central i *dramatismen*. En retorik som anser sig vara attackerad av *scenen* i en pentad, kommer att vilja ändra på denna.¹²⁹ I det här fallet tycker jag det sammanfattar den utmaning som Åkesson mantlar i sitt tal. Åkessons sätt att bemöta krisen blir att ändra på samhällsförhållanden som dikterar krisens uppkomst. Med andra ord, om det nu är så att till exempel bristen på yttrandefrihet är någonting som gör att partiet skuldbeläggs, vill Åkesson ändra på samhället så att det inte sker. Åkesson blir i detta en ställföreträdare för demokratin.

¹²⁸ Hearit & Courtwright 2003

¹²⁹ Foss 2009:367

Robert L. Heath menar att när en organisationskris uppstår, hotas också relationen till intressenterna, ”the stakeholders”, eller möjliga, blivande intressenter, ”stakeesekers”¹³⁰. Åkessons tal ser jag som ett försök att förstärka ett redan befintligt förtroende hos den egna väljarbasen. I talet finns inga indikationer på samarbete eller ursäktande av skuld. De få gånger som Åkesson ställer sig på en annan politikers sida,¹³¹ handlar det snarare om att definiera sig själv som en demokratisk part kontra kritikerna och Anders Behring Breivik. När en kris uppstår menar Heath att en central utmaning är att vinna intressenters förtroende och bemöta deras ”etiska krav”.¹³² Detta bedömer jag som viktigt i Åkessons narrativ, att förmedla tydliga värden som väljarbasen identifierar sig med. Åkesson definierar i sitt tal inte bara Sverigedemokraternas egna värdegrund, utan tar avstånd från våld och alla sorters anti-demokrati. Kvarstår gör intrycket om Sverigedemokraterna som ett parti som på allvar försöker göra upp med sitt mörka förflutna. Sett till talet är Sverigedemokraterna ett kulturkonservert parti som endast försöker utöva en demokratiskt stadgad debatt.

Åkesson utövar i sitt tal vad som kallas ”bevarande retorik”.¹³³ Viktigt i denna är att forma och förstärka attityder, vilket jag tolkar som ett huvudsakligt mål i hans utläggning. I den tid då demokratin attackeras, blir demokratin det centrala tema som användas för att stärka denna process. Högst relevant för lyckad kriskommunikation är, som Robert L. Heath menar, att ”applicera ett enhetligt tema som är anpassat till intressenternas behov”.¹³⁴ En slutsats är därmed att Åkessons krisnarrativ tydligt syftar till att legitimera partiets värdegrund, stärka attityder bland den befintliga väljarbasen och tydligt markera avståndstagande från Breivik såväl som kritikernas samhällstolkning, en samhällstolkning som gör anspråk på att stoppa upp Sverigedemokraternas process för att bli ett normaliserat riksdagsparti.

9.2. ”Vi & de” som en stärkande idé

Kännetecknande för både detta och den efterföljande narrativa strukturen som jag definierar under nästa rubrik, är att båda är utformade som en saga. I koppling till Heath & Millars definition av en organisationsberättelse i kris: En kamp målas upp med tydliga hjältar som ska rädda folket ur krisen, det finns skurkar som är upphovet till den och det finns offer som

¹³⁰ Heath 2009:167

¹³¹ Se avsnitt 7.1.

¹³² Heath 2009:167

¹³³ Kjeldsen 2008:352

¹³⁴ Heath 2009:150

påverkas av krisen. I ett narrativ bör allt detta kunna sammanfattas i ett centralt tema.¹³⁵ Jag tycker att i dessa två berättelser hittar vi ett centralt tema, vilket är demokrati. Centralt i Åkessons samhällsbeskrivning är att definiera demokratin och försvara värden som bör ingå i den, i formen av en hjälte mot olika bovar. I detta sätter Åkesson likhetstecken mellan demokrati och det egna praktiska politiska utövandet.

Att Sverigedemokraterna är ett parti som bygger sin samhällstolkning på ett ”vi och de”, är förhållandevis vedertaget i partiets roll som anti-etablissemangsparti. I det här krisförsvaret ser jag inga tecken till någon form av ursäkt eller samarbete med andra aktörer. Ingenstans nämner Åkesson vilja till försoning med sina kritiker. Istället sker ett avståndstagande genom en rad dikotomier, som förstärker en känsla av avståndstagande mot en maktelit, som i symbios med media ständigt utövar häxjakt. Jag vill här mena att denna ”interna berättelse” är viktig i sin form av en symbolisk skapelse som syftar till att få oss att agera och tänka på ett visst sätt.¹³⁶ Den kris som uppstår, är i Åkessons tolkning just en bekräftelse på ”vi och de”. Krisen definierar ju Åkesson som en konsekvens av etablissemangets ”häxjakt”.¹³⁷ Detta ”vi och de” fungerar därmed symboliskt på flera plan i Åkessons narrativ. Åkesson förstärker sin förklaring av krisen genom begreppet. Dessutom blir det logiskt enklare att förklara vilka som har rätt och fel. Om ”de andra” har fel, betyder det att man själv har rätt. Således blir begreppet ett sätt att legitimera det egna existensberättigandet. I begreppet ingår en tydlig rollfördelning som förenklar Åkessons krisförsvaret och kommande kamp. Antingen är man med Sverigedemokraterna i deras ”demokratiska kamp”, eller så är man det inte och placeras i ett fack. Detta är kännetecknande för ett etablissemangsparti.

9.3. Idén om det riktiga Sveriges beskyddare

Den andra berättelsen, är den som jag huvudsakligen tycker lanseras i det här talet. Denna tolkar jag som ett narrativ där Sverigedemokraterna befäster sin roll som den enda aktören i kampen för ett försvinnande Sverige. Jag är ödmjuk inför denna tolkning, därför vill jag utveckla den för att kunna sätta den i vår kontext. Låt mig inleda där Jimmie Åkesson avslutar sitt tal. Där berättar han hur Sverigedemokraterna ska fortsätta sin kamp, efter att ha beskrivit ett antal problematiska element som finns i dagens Sverige, vilket kan härledas till partiets motståndare. Det handlar om censur, en ansvarslös invandringspolitik och våld, som antingen

¹³⁵ Heath & Millar 2009:12

¹³⁶ Jämför Willihnganz, Hart & Leichty 2009:213

¹³⁷ Sommartal 2011:1 R 48-49

medierna ”piskar upp”, eller personer som Behring Breivik begår. I talets inledning definierar Åkesson det problem som finns, våld har begåtts, och motståndarna utnyttjar det i sin kamp efter partiet. Under talet matas vi sedan med allt som Sverige utsätts för, av den styrande makten. Till slut manifesteras en kamp som ett svar till detta. Så vilken är den här kampen egentligen? Den är en kamp om *förändring*. Åkesson vill genom långsiktiga lösningar förändra och beskydda Sverige från odemokratiska hot. Den samhällsutveckling som sker definieras av hur motståndarna präglas av odemokratiska medel där invandringskritiken, som är Sverigedemokraternas huvudsakliga gärning, förbjuds.¹³⁸

Men Sverigedemokraterna, som ett konservativt parti, vill bibehålla ett Sverige som präglas av demokrati, det som belackarna förstör. Jag tror att detta narrativ är viktigt för att förklara och tolka krisen. I och med att samhället ter sig i extrema former, tror jag att det är viktigt för Sverigedemokraternas ethos att visa hur man tar avstånd från den extremismen. Samhällsförändringarna vi ser, tar Sverigedemokraterna avstånd ifrån och använder som en symbol för hur Sverige förändras, i takt med massinvandring, etablissemangspolitik och andra samhällsförändringar, som står i kontrast till Åkessons lite vagt definierade utopia. Blickar man emot Sverigedemokraternas hemsida, märker man av tendenser av målet med denna kamp, det handlar om att måla upp bilden av ett tryggt, konservativt och ansvarsfullt Sverige. En slutsats blir därmed att olika samhällsproblem eller uppstådda kriser som denna, kan tacksamt användas som en antites till den föreslagna tryggheten.

9.4. Debatten efter Utöya

Efter en kris kan olika narrativ antingen präglas av *konvergens* (berättelser och åsikter sammanfogas) eller *divergens* (berättelser och åsikter delas).¹³⁹ I det här fallet ser vi en tydlig *konvergens*, de olika narrativ som finns har förstärks efter den uppkomna krisen. I efterdyningarna av Utöya ser vi inte bara hur Behring Breiviks rättegång river upp sår bland anhöriga. Inte minst har den här krisen lett till att Sverigedemokraterna som organisation måste förhålla sig till en debatt formad efter nya premisser. Nu handlar det inte bara om den typiska anklagelsen som löst kan tolkas som att ”Sverigedemokraterna har rasistiska åsikter”. Det handlar nu om hur Sverigedemokraternas åsikter leder till våld och ännu mer förbittring i samhället.

¹³⁸ Sommartal 2011:4 R 5-14

¹³⁹ Heath 2009:173

Detta vill jag koppla till en inledande tanke i den här uppsatsen. Denna är den om hur en kris gör att grundläggande värderingar sätts på spel.¹⁴⁰ En organisationskris kan ytterst vittna om kriser i vårt samhälle. Hur vi väljer att tolka en organisationskris kan vara hur vi väljer att tolka vårt samhälle. Inte minst när det handlar om en situation efter den som Utöya. En fråga framkommer. Är en tuff invandringskritik möjlig, eller lämplig, i en tid som den efter Breiviks massmord? Ett nytt mer respektfullt debattklimat kan tyckas vara en logisk, om än väl optimistisk, fortsättning på denna kris. Men snarare ser vi hur de två grupperna, vilka jag definierar som Sverigedemokraterna och ”kritikerna” håller hårt på sina åsikter och lite drygt ett år efter massmordet på Utöya är debatten mer levande än någonsin. För Sverigedemokraterna är denna kris någonting som jag tror kommer att prägla partiet i lång tid framöver. Men jag ser även hur partiet återigen ligger på strax under sex procent i opinionsmätningarna¹⁴¹ och därmed är Sveriges fjärde största parti. Kriser kan stanna kvar länge i det offentliga medvetandet. Men genom att Sverigedemokraterna tydligt och snabbt gick ut och tog ställning, vann man säkerligen högt förtroende bland den egna väljarbasen. Som jag tidigare nämnt finns en stark koppling mellan krisens narrativ och det som präglas av rutin. Denna kris tycker jag inte riktigt inverkade på Sverigedemokraterna. Detta främst eftersom Åkesson lyckades definiera krisen utifrån den redan existerande värdegrunden. Samtidigt bidrar detta till att motståndarnas kritik förstärks. Åkessons starka manifestation och kritik tycks ha blivit en bekräftelse på att Sverigedemokraterna är populisterna. Men huvudsakligen, tycks Åkesson ha stärkt partiets självbild i sitt försvar.

9.5. Diskussion utifrån karaktärernas koherens i narrativet

Avslutningsvis vill jag diskutera mina analysresultat utifrån två dimensioner av koherens, myntade av språkforskaren Walter Fisher. Dessa konstituerar dess inneboende logik och avgör huruvida narrativet ”hänges samman”.¹⁴² Detta är ett sätt att utvärdera narrativ. Ser vi till talet i sig, som avskild ifrån dess kontext tycker jag att de roller som struktureras i narrativet till viss del innehåller koherens. Vi får tydligt veta vilken deras gärning är och vilka deras attribut är. Jag tycker också att de samspelar på ett tydligt sätt. Konsekvent är Sverigedemokraterna hjälten, som genom sin långsiktiga kamp ska befria oss från skurkarna som utgörs av kritikerna och Breivik.

¹⁴⁰ Heath 2009:167

¹⁴¹ <http://status.st/>

¹⁴² Fisher 1987:47

Men kopplat till kontexten blir min tolkning delvis annorlunda. Att Sverigedemokraterna skulle vara en huvudsaklig hjälte i det här dramat, blir svårt att förstå så vidare man inte fullt delar partiets värdegrund. Vid ett tillfälle lyfter Åkesson fram Stoltenberg som en annan hjälte. Men faktum är att Stoltenberg inte alls har samma åsikter som Sverigedemokraterna. Hans huvudsakliga tes är också att de hot som drabbat vårt demokratiska samhälle, ska bemötas med öppenhet. Men att som Åkesson, tolka detta som en grogrund för en ökad invandringskritik, framstår inte som en logisk tanke. Snarare är det så att karaktärernas beteende är starkt vinklade så att de ska lyfta fram Sverigedemokraternas hjälteroll. Detta framgår i Åkessons definition av kritikerna. De har en huvudsaklig gärning gemensam, att de orättmätigt förminska demokratin. Ena gången är det ”liberala och vänsterorienterade journalister”, nästa gång är det ”starka krafter”, och en annan gång är det tabuivrare eller media.

Utifrån Åkessons beskrivning av karaktärerna är det svårt att veta vem som är vem och vad de olika karaktärerna faktiskt konkret har gjort. Snarare blir det ett övergripande ”vi och de”. Stödjer man tanken om Sverigedemokraterna som utsatta för en häxjakt, kan jag tänka mig att karaktärernas koherens är hög. Gör man det inte, blir intrycket mer förvirrat. Därför tycker jag att Åkessons narrativ innehåller en del tydliga brister. Avslutningsvis tolkar jag Åkessons användning av Breivik på samma sätt. När Breivik använt Sverigedemokraternas värdegrund, definieras (vilket framgår i min pentadiska analys) han som en galning.¹⁴³ När Åkesson sedan sammankopplar honom med värderingar han tar avstånd ifrån, är det snarare så att Breivik är en aktör att ta på allvar, en aktör med en tydlig ideologi som Sverigedemokraterna motsätter sig.

9.6. Argumentationens koherens

I denna utläggning tänkte jag diskutera stringensen i narrativets argumentation. De huvudsakliga argument som Åkesson manifesterar definieras jag som de olika pentaderna. Jag vill börja med den som handlar om kritikerna och deras häxjakt. Som jag tidigare nämnt utgörs de av olika karaktärer vid olika gånger. Detta gör det svårt att utvärdera den argumentation och strukturera den argumentation som förs. Det finns dock en stark sammanbindande faktor i deras gemensamma gärning. Men även denna tycker jag är tvetydig. Ibland piskar motståndarna upp stämningar som leder till ”hat och våld”, ibland är beteendet

¹⁴³ Se avsnitt 6.1.

bara taktlöst. Men mediernas handling är däremot korrekt vid det tillfälle då den sammanfaller med Åkessons syfte i narrativet. Det är deras granskning som påvisat hur Breivik ljugit om sådant som Sverigedemokraterna tillhandahåller sin ideologiska värdegrund.¹⁴⁴ Strax innan det skyller Åkesson paradoxalt medierna för att upphöja Breivik till en politisk tänkare som är värd att ta på allvar.

Den andra pentaden är den om Breivik. Här tycker jag att Åkesson uppvisar svag koherens i sitt narrativ. Samtidigt som Breivik är galen och psykiskt sjuk, delar han Sverigedemokraternas problembeskrivning.¹⁴⁵ Men ändå tycks han enligt Åkesson främst stå för åsikter som motståndarna har. Dessutom pekar Åkesson ut att en av Breiviks huvudsakliga åsikter som är att utöva islamisk terrorism. Att förstå hur det går ihop med den begreppsanvändning och problembeskrivning som Åkesson tidigare har erkänt, är svårt att förstå för mig som tolkar det här narrativet. En mycket relevant faktor som nämnts i motståndarnas kritik emot Åkesson diskuteras inte alls, den om att han nämns och hyllas ett antal gånger i Breiviks framtidsmanifest. Något som nämns förvånansvärt lite i Åkessons tal tycker jag är t.ex. synen på islam. Faktum är ju att båda har en ganska liknande syn på fenomenet.¹⁴⁶ Om det nu är så att begreppsanvändningen inte utgör något ansvar, ser jag inte varför Åkesson inte utvecklar detta vidare.

Den sista pentaden handlar om Sverigedemokraterna själva och deras kamp för demokrati. En intressant faktor är sammankopplingen med Stoltenberg. Den legitimerar Sverigedemokraternas kamp, trots att Stoltenberg inte står för samma ideologi som Sverigedemokraterna. Vidare är kopplingen till Breivik svårhanterlig för Åkesson, vilket märks i hans argumentation. Först delar Breivik samma problembeskrivning och begreppsanvändning, vilket Åkesson inte tycker medför något ansvar. Ifrån detta berättar sedan Åkesson om hur Breivik både vill utöva islamism och tysta det demokratiska samhället. Efter det tycker jag att Åkesson på ett mer stringent sätt definierar Sverigedemokraterna, dels utifrån problembeskrivningen och begreppsutredningen som avskiljer partiet från Breivik. Men en frågeställning tycker jag inte Åkesson riktigt besvarar ordentligt. I sitt tal konstaterar han att Breiviks terrorism syftar till att tysta det fria ordet. Men om Breivik nu attackerat människor med diametralt motsatta åsikter, socialisterna på Utöya, så är det ju knappast Sverigedemokraterna som tystas.

¹⁴⁴ Sommartal 2011:5 R 51-52

¹⁴⁵ Sommartal 2011:5 R 17-18

¹⁴⁶ Jämför <http://www.fokus.se/2011/09/dubbla-budskap-efter-utoya/>

9.7. Avslutande reflektioner

Mitt övergripande mål med den här uppsatsen har varit att ytterligare förstå Sverigedemokraterna som ett ofrånkomligt och aktuellt retoriskt fenomen i vår tillvaro. Detta har medfört en del val i min undersökning som jag tänkte reflektera kring. Min åsikt är att den krissituation som uppstått har tvingat Sverigedemokraterna att göra upp med sin samhällstolkning. I Heaths narrativa utmaning anser jag i det här fallet att just en samhällsbild manifesteras, beroende på krisens utformning. Att förklara vem, hur och varför man sammankopplas med Breivik är att tolka samhället och hur man tycker att den offentliga debatten ser ut. Som jag diskuterat inledningsvis tycker jag det narrativa perspektivet på kriskommunikation lyfter en samhällstolkning som är nödvändig att förstå. I min egen analys kan jag sägas ha anpassat mig mycket till artefakten. Exempelvis är min analys av dikotomier myntad av att jag anser den vara anpassad både till Sverigedemokraternas samhällsbild, deras allmänna argumentation och sommartalet.

Gällande analysen av dikotomier finns en intressant tanke att fundera kring. Denna diskuterar forskarna Miegel och Schloug utifrån idéer myntade av den franske filosofen Jacques Derrida. En bärande tanke för honom är att bryta ner det tänk som alltför ofta kedjar fast oss människor. Han menade att vi bara cementerar olika normer när vi använder dem i skrift eller språk. Än viktigare är att i en dikotomi så bildas alltid ett dominansförhållande där det ena elementet blir förhärskande över det andra. Och om det är på det sättet blir det en fråga om etik, där det ena blir rätt (en norm) och det andra då automatiskt blir fel.¹⁴⁷ I dessa dikotomier finns alltid glipor. I realiteten existerar sällan några, fullständiga dikotomier. I min egen uppsats konstaterar jag exempelvis att Åkesson bildar en dikotomi mellan icke-demokrati och demokrati, där Sverigedemokraterna befinner sig på den sistnämnda sidan. Men Åkesson nämner även att ”hela det demokratiska samhället – som vi också är en del av - är angripet av den här mannen”.¹⁴⁸ Detta tolkar jag som en typisk ”glipa”. Sverigedemokraterna menar inte att det enbart är de själva som står för demokrati. Kanske är det så att de ser sig själva som en huvudsaklig ställföreträdande aktör för detta i vårt samhälle, och att det är viktigt att bilda kontraster eller dikotomiska strukturer för att förstärka den självbilden. Men den styrka jag tycker att en dikotomisk analys ger, är just att den visar på strukturer, som Sverigedemokraterna onekligen använder sig av och är ständigt närvarande i partiets samhällstolkning.

¹⁴⁷ Miegel & Schloug 1998:16

¹⁴⁸ Sommartal 2011:11 R49

9.8. Förslag till fortsatt forskning

Som vi kan konstatera nu ett år efter tragedin på Utöya, har denna process egentligen bara börjat. Debatten om invandring, och invandringskritik lär således fortsätta. Inte minst i detta Europa där ett antal högerextrema partier är på frammarsch. Hur denna debatt och dess manifestationer är formade tycker jag säger mycket om vårt samhälle. Där menar jag att retorikforskningen är ett medel för att skapa förståelse för det som sker omkring oss. Olika konflikter som uppstår tror jag kan undersökas ur många perspektiv. Inte bara i hur olika organisationer tolkar och manifesterar den pågående krisen, utan även i hur den beskrivs i medier. De danska retorikerna och krisforskarna Johansen och Frandsen diskuterar i sin bok *Krisekommunikation* (2007) det som kallas för ett "krissamhälle". Vare sig det är så att kriser minskar eller ökar, så är de hur som helst en omistlig del av vårt samhälle. Därmed finns det inom den retorikvetenskapliga forskningen en grogrund för många fortsatta undersökningar. Ett sätt att förstå kriser, dess konsekvenser och vad det betyder för vårt samhälle är onekligen retorisk tolkning. Inom tolkningen av kriser tror jag också det finns fog för intressant forskning. I det här fallet, såg vi hur själva definitionen av krisen skapade grogrund för en viss utformning på kommunikationen. En tanke jag bär med mig från den här undersökningen är att retorikens viktigaste funktion, kanske är just att den hjälper oss att förstå och tolka den omgivning vi själva verkar i.

10. Källförteckning

10.1. Litteratur

- **Andréasson**, Caroline. **Bennani**, Sara (2011). *Hets mot folkgrupp – en retorisk och semiotisk studie av Sverigedemokraternas valfilm 2010*. Karlstads Universitet. Karlstad.
- **Benoit**, William L (1995). *Accounts, excuses, and apologies – A theory of image restoration strategies*. State university of New York Press. New York.
- **Burke**, Kenneth (1969a). *A rhetoric of motives*. Berkeley. University of California press.
- **Burke**, Kenneth (1969b). *A grammar of motives*. Berkeley. University of California press.
- **Falkhemier**, Jesper. Mats, **Heide**. Larsåke, **Larsson** (2009). *Kriskommunikation*. Liber AB. Malmö.
- **Fisher**, Walter (1987). *Human communication as narration: Towards a philosophy of reason, value and action*. University of South Carolina press. Columbia.
- **Foss**, Sonja (2009). *Rhetorical criticism: Exploration and practice: Fourth edition*. Waveland press. Illinois.
- **Hamrud**, Annika (2011). *Sverigedemokraternas användning av begreppet "svenskfiendlighet" – en diskursanalys*. Södertörns högskola. Stockholm.
- **Heath**, Robert L. **Millar**, Dan (2003). *Responding to crisis: a rhetorical approach to crisis communication*. Routledge Ltd, New Jersey. Fyra kapitel refererar jag till totalt. Dessa är:
Telling a story: A narrative approach to communication during crisis (Heath),
Telling the story of organizational change (Willihnganz, Hart & Leichty),
Management, communication processes and strategic responses (Heath & Millar) och
A symbolic approach to crisis management: Sears' defense of its auto repair policies (Hearit & Courtright)
- **Hellström**, Anders. **Nilsson**, Tom (2010). *We are the good guys: Europeanization of neo-nationalism*: Ethnicities 10:55
- **Johansen**, Winni. **Frandsen**, Finn (2007). *Krisekommunikation*. Samfundslitteratur. Frederiksberg
- **Kjeldsen**, Elmelund Jens (2008) *Retorik idag: Introduktion till modern retorikteori*. Studentlitteratur, Lund.
- **Klapproth**, Daniele M (2004). *Narrative as social practice*. Mouton de Gruyter. Berlin.

- **Larsson**, Daniel (2007). *Sverigedemokraterna – en retorisk studie*. Lunds universitet. Lund.
- **Larsson**, Larsåke (2001). *Tillämpad kommunikationsvetenskap: Andra upplagan*. Studentlitteratur. Lund.
- **Leach**, Edmund. (m.fl.) (1969). *Claude Levi-Strauss och strukturalismen*. Svensk översättning av Jan Anward. Civiltryckeriet. Kristianstad.
- **Lévi-Strauss**, Claude (1963). *Structural Anthropology*. Basic books Inc. New York.
- **Linde**, Charlotte (1993). *Life stories: The creation of coherence*. Oxford university press. New York.
- **Nord**, Lars. **Strömbäck**, Jesper (2009). *Väljarna, partierna och medierna: en studie av politisk kommunikation i valrörelsen*. Stockholm. SNS förlag.
- **Riessman**, Catherine Kohler (1993). *Narrative analysis*. Sage publications. California.
- **Svenska Akademin** (2006) *Svenska akademins ordlista*. Norstedts akademiska förlag. Stockholm.
- **Söder**, Fredrik (2011). *Vi beklagar att politisk censur förekommer i Sverige – en retorisk analys av Sverigedemokraternas strategier vid lanseringen av deras valfilm 2011*. Södertörns högskola. Stockholm.
- **Ulmer**, Robert L. **Sellnow** Timothy L. **Matthew W. Seger** (2007). *Effective crisis communication: Moving from crisis to opportunity*. Sage publications. California.

10.2. Webartiklar

- **Aftonbladet** (2011)
<http://www.aftonbladet.se/nyheter/terrordadetinorge/article13379160.ab>
- **Alsén**, Daniel (2011). *SD:s hat skapar människor som Anders Behring Breivik*.
<http://www.newsmill.se/artikel/2011/07/23/sds-hat-skapar-m-nniskor-som-anders-behring-breivik>
- **Baksi**, Kurdo (2012) *Varför vittnar inte Jimmie Åkesson på Breivik-rättegången?*
<http://debatt.svt.se/2012/04/15/varfor-vittnar-inte-jimmie-akesson-pa-breivik-rattegangen/>
- **Dagens Nyheter** (2011) *Fyra partier under riksdagsspärren*
<http://www.dn.se/nyheter/politik/fyra-partier-under-riksdagsspärren>

- **Fokus.** *Dubbla budskap efter Utöya.*
<http://www.fokus.se/2011/09/dubbla-budskap-efter-utoya/>
- **Lindberg,** Anders (2012) *Rasismens teorier är Breiviks praktik.*
<http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article14694379.ab>
- **Åkesson,** Jimmie (2009) *Muslimerna är vårt största utländska hot.*
<http://www.aftonbladet.se/debatt/debattammen/politik/article12049791.ab>
- **Svenska Dagbladet** (2011) *SD-politiker delar Breiviks åsikter*
http://www.svd.se/nyheter/inrikes/sd-politiker-delar-breiviks-asikter_6348264.svd
- **Söderqvist,** Fredrik (2011). *Sverigedemokraternas motvindsretorik.*
<http://retorikipolitiken.blogspot.se/2011/08/sverigedemokraternas-motvindsretorik.html>

10.3. Jimmie Åkessons sommartal

- **Åkesson,** Jimmie (2011)
Videolänk till Jimmie Åkessons sommartal:
<http://www.youtube.com/watch?v=ncquWkCxbY4>
- **Åkesson,** Jimmie (2011)
Skriftlig version:
http://www.mynewsdesk.com/se/pressroom/sverigedemokraterna/document/view/jimmie-aakessons-sommartal-2011-14846?utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=Subscription&utm_content=document

11. Bilagor

11.1. Kronologisk genomgång av sommartalet genom topisk punktlista

Sida 1.

- Presentation och partitio. Åkesson välkomnar och berättar vad han ska tala om.
- ”Stoltenberg”. Åkesson berömmar hans föredömliga agerande ställer sig på hans sida.

Sida 2.

- ”Förbannad” Åkesson anbringar stämningen och berättar att han är arg över ”Mördaren”.
- Åkesson attackerar Breivik, bildar en dikotomi genom att berätta att han själv har blivit utsatt för sådant som Breivik gjort.
- ”Taktlösheten” Åkesson menar att kritikerna använder Utöya för att tjäna politiska poänger.

Sida 4.

- ”Skulddebatt”. Åkesson beskriver den orättvisa behandlingen som SD utsätts för. Dikotomi kontra:
- ”Sansad debatt”. Folk har ett ansvar att uttrycka sig hederligt, men tar inte det ansvaret. Det gör däremot SD.

Sida 5.

- ”Åsiktsgemenskap”. Åkesson gör en form av begreppsutredning och menar att sammankopplingen med Breivik är befängd.

Sida 6.

- Åkesson sänker Breiviks ethos genom att påtala motsägelser och felaktigheter i hans agerande.

Sida 7.

- ”Kristen?”. Åkesson påtalar varför Breivik inte är kristen, och bildar en dikotomi mellan kristendom och Breivik.

Sida 8.

- ”Nationalist?” Åkesson gör samma begreppsutredning här som med kristendomen.
- ”Kulturkonservativ?” (Samma sak)

Sida 9.

- Åkesson fortsätter sin utläggning om konservatismen och sammankopplar sedan Breivik med islamism.

Sida 10.

- Åkesson drar slutsatsen att SD har blivit kritiserade eftersom människor: 1. Inte läst manifestet 2. Inte har någon kunskap om SD 3. Vet att det inte är sant men använder sammankopplingen för att smutskasta SD.
- ”Runeberg”. Åkesson citerar en svensk poet och gör en liknelse där Breivik precis som diktens karaktär svikit sitt land.

Sida 11.

- Ett sista försvar sker där Åkesson menar att sammankopplingen är bisarr. Åkesson är lika utsatt som alla andra av Breivik. Breivik hamnar på motståndarnas sida. Upprepning av ett centralt demokratiskt tema, rättigheten att kritisera invandring.

Sida 12.

- Åkesson avslutar sitt försvar. Berättar om den kommande politiken i höst.

Sida 13.

- Avslutning där Åkesson manar till demokratisk och ansvarsfull kamp för Sverige.
”Vi är vänner av Sverige, vi är vänner av demokrati och vi är stolta över att få kalla oss för Sverigedemokrater!”

11.2. Jimmie Åkessons sommartal den 6:e augusti 2011

1

8 Partivänner,

Det här blir ett ganska speciellt tal.

Jag hade verkligen sett fram emot den här dagen, att så här mot slutet av sommaren och semestern få samla partivänner, nära och kära en härlig sommardag i den här underbara miljön i staden som har en alldeles speciell plats i mitt hjärta.

När jag först började fundera på vad jag ville tala om idag så bestämde jag mig för att fokusera på framför allt två saker.

16

Jag hade tänkt mig att jag skulle tala om de i många stycken bisarra reaktionerna på mitt Almedalstal och jag hade också tänkt mig att jag skulle tala om regeringens vänsterorienterade villfarelser inom barnomsorgen och den rådande förmyndarmentaliteten på det familjepolitiska området som gör att våra barns välbefinnande kommer i andra hand.

Så inträffade den närmast ofattbara tragedin i Norge och plötsligt ställdes allting på huvudet - både känslomässigt och politiskt. Den svenska politiska vardagen kändes futtig, väldigt långt borta. Så känner jag till stor del fortfarande.

24

Därför blir det här ett speciellt tal, men jag känner att det är ett viktigt tal. Det är mycket som behöver sägas för att vi ska få möjlighet att gå vidare.

Jag brukar ofta tänka att jag har ett av världens roligaste och mest givande jobb – och för det mesta är det verkligen så. Jag får träffa mängder av människor av alla de slag. Jag älskar tempot och intensiteten i det här livet, men när sådana här tragedier inträffar känner man sig maktlös.

32

Man vill göra någonting, man förväntas kunna ge alla svar och säga alla de rätta sakerna, och man vill kunna ge alla svar och säga alla de rätta sakerna, men det enda man egentligen kan göra är att visa empati och delta i sorgen.

Sådana här tragedier innebär alltid en prövning för alla oss politiker, alla oss folkvalda som företräder många människor. Och vi är alla olika rustade för att hantera tragedin.

40

Stoltenberg

En som verkligen imponerat i dessa tider är den norske statsministern, Jens Stoltenberg, som hanterat den här situationen på precis det sätt man kan förvänta sig av en statsman. Trots att det här måste vara den kanske sorgligaste och svåraste perioden i hans liv – både på ett personligt och på ett politiskt plan – så har han hållit balansen, sagt det nationen vill och behöver höra. Tryggt och stabilt. Inga överord, inga hätska utfall.

48

Han har också varit tydlig med en sak som jag vill framhålla som särskilt viktig, nämligen att olika åsikter ska accepteras i en demokrati, att de här förskräckliga händelserna inte får leda till häxjakt på åsikter man inte delar.

Det är en mycket viktigt utgångspunkt i sådana här situationer och någonting som många har anledning att ta till sig.

Förbannad

Jag skrev för ungefär en vecka sedan en artikel där jag förklarade att jag var förbannad.

8 Det är inte så ofta jag blir förbannad, och egentligen är det väl någonting som jag, i min ställning, ska försöka undvika till varje pris, men allt eftersom dagarna gick efter terrordådet utvecklades ett allt större mått av ilska hos mig.

Ilkska över – egentligen – flera olika saker:

Mördaren

16 Givetvis var jag förbannad på den till synes mycket sjuka människa som utfört de här dåden. Det är svårt att med ord beskriva den avsky man känner inför honom och de handlingar han utfört – det massmord han begått.

En avsky som dessutom växer i takt med att bilden av både honom och händelserna klarnar, när man får kart för sig hur utstuderat och planlagt det här var, när man får klart för sig hur totalt känslolös och empatilös den här mannen är, när man får klart för sig hur många människors liv han tagit och hur många fler människors liv han fullständigt raserat.

24 Det är så vidrigt, så obeskrivligt vidrigt.

Jag har också varit på sommarläger. Jag har sett unga, glada, politiskt intresserade människor samlas för att lära, för att utvecklas och för att få vara del av en härlig gemenskap. Jag har själv varit en sådan ung, glad politiskt intresserad människa, jag varit del av den gemenskapen, många gånger.

32 Och jag slås dessutom av ett antal obehagliga minnen från sådana tillfällen, där vi på olika sätt attackerats av maskerade våldsvärkare som bokstavligen slagit sönder den trevliga tillvaron. Trots de erfarenheterna är det omöjligt att föreställa sig den sorg, skräck och panik som barnen och ungdomarna på Utöya måste ha upplevt.

Vi har hört många oerhört starka ögonvittnesskildringar därifrån, men vi kan ändå aldrig föreställa oss hur de kände, vad de upplevde, de som var där.

Taklösheten

40 En annan sak som gjort mig förbannad är att det finns debattörer – till och med en och annan partivän – som inte lyckats hantera den där situationen med respekt och empati för alla de som har drabbats.

48 Vi som följde debatten om de här dåden från första stund kunde notera att det var många – och långt ifrån bara sverigedemokrater – snarare debattörer över hela den politiska skalan – som tidigt drog förhastade slutsatser och fällde ogenomtänkta, spontana kommentarer.

Det är säkert mänskligt att reagera så, men det är ändå olyckligt. Särskilt som politiker – som folkvald, politisk företrädare, som representant och förebild för många människor – ska man akta sig mycket noga för att uttrycka sig spontant och ogenomtänkt i svåra situationer. Akta sig för att söka de enkla förklaringarna.

Det är överhuvudtaget inte värdigt att göra politik av en sådan här tragedi.

Skulddebatt

Och därför blir man givetvis också förbannad på den skulddebatt som skapats efter de här terrordåden i Norge. En debatt som skapats och inte minst underblåses av samma krafter som under många år strävat efter att tysta debatten om den misslyckade invandrings- och integrationspolitiken.

8

Nu ser de sin chans att genom en klassisk, retorisk associationskedja skuldbelägga och tysta obekväma röster. I stort sett alla som fört fram kritik mot ett misslyckat samhällsexperiment – allt från oss sverigedemokrater till några av Europas tyngsta politiska ledare, som på senare tid kommit till insikt och dömt ut multikulturalismen som samhällsmodell – alla har vi på olika sätt hamnat i skottlinjen.

16 Det är både smaklöst och djupt ohederligt.

Vi har också sett tongivande debattörer som på fullaste allvar menar att man inte ska få använda vissa ord i debatten eftersom de på något sätt påstås trigga människor att utföra våldsdåd som det vi nu sett.

24 Det gäller till exempel ord som ”massinvandring” och ”mångkultur”.

Sansad debatt

Alltså, allvarligt talat..? Den riktning som den här debatten har tagit gör mig arg, men den gör mig också rädd för de konsekvenser vi riskerar att få se.

32

Något av det allra första som Jens Stoltenberg sa efter de här dåden var, att svaret på sådana här terrorhandlingar – sådana här attacker på det öppna, demokratiska samhället – är mer demokrati och mer öppenhet. Jag delar den uppfattningen, men uppenbarligen finns det starka krafter, inte minst här i Sverige, som vill något helt annat.

Låt mig säga så här: Självklart är det viktigt att se över det politiska klimatet, att sträva efter en sansad debatt och minskad polarisering. Och det är inte bara viktigt nu, i den här extrema situationen – det ska vara en ständigt pågående process i samhällsdebatten.

40

Inte på så vis att alla partier ska tycka och tänka likadant eller att vi ska lägga lock på viktiga debatter, men att vi – i det politiska samtalet – skalar bort de värsta avarterna, undviker de allra skarpaste formuleringarna om och mot våra politiska motståndare. Att vi för debatten med respekt och förståelse för andras åsikter.

För det har alla ett ansvar.

48

Jag har ett ansvar för hur jag uttrycker mig. Alla ni som är här och som på olika sätt deltar i det politiska samtalet har ett ansvar. Andra partiets politiker har ett ansvar. Samhällsdebattörer i allmänhet har ett ansvar.

Medierna har ett stort ansvar för att inte piska upp stämningar som leder till hat och våld, och jag måste säga att det är ett ansvar man i många stycken varit synnerligen dåliga på att ta

under de två veckor som nu gått sedan terrordåden i Norge. Det är många som har anledning att skämmas i dessa tider.

8

Åsiktsgemenskap?

De smaklösa sammankopplingar som görs mellan alla oss som står för någon form av konservatism eller invandringskritik och den här terroristen baserar sig åtminstone officiellt på att han, i sitt så kallade framtidsmanifest, använder sig av flera begrepp som vi identifierar oss med och pekar ut vissa problem som vi också pekat ut.

- 16 Som jag strax skall visa är det mesta av det här bara en chimär, men även om det inte hade varit det, så hade sammankopplingen ändå varit djupt ohederlig. Begreppsanvändning och problembeskrivning utgör ingen åsiktsgemenskap och medför inget ansvar.

Inte så länge lösningarna på problemen är väsensskilda och synen på demokrati och våldsanvändning är diametralt motsatt.

För vad skulle ett sådant resonemang innebära i praktiken?

24

Att vi ska hålla Socialdemokraterna ansvariga för de dåd som utfördes av Röda arméfaktionen i Tyskland eller Röda brigaderna i Italien, baserat på att terrorn utförts i socialismens namn och att de alla ser ett problem med oreglerad kapitalism?

Att vi ska vi hålla Miljöpartiet ansvarigt för Unabombaren, som angav miljöförstöringen som skäl till sina bombräder?

- 32 **Att Moderaterna skall likställas** med Pinochetdiktaturen i Chile baserat på den gemensamma tilltron till marknadskrafterna och motståndet mot socialismen?

Det är naturligtvis inte rimligt!

Jag har varnat för att upphöja den här massmördaren till en politisk teoretiker och jag har manat till försiktighet med att dra några långtgående politiska slutsatser av tragedin, åtminstone tills dess att en sinnesundersökning är genomförd och vi därmed vet mer om de bakomliggande orsakerna.

40

Tyvärr är det få som har lyssnat. En stor del av mediekåren och flera etablissemangspolitiker har redan bestämt sig för att tolka det här dådet i ett strikt politiskt ljus – och i och med detta upphöjer de också mördaren till en rationellt tänkande individ vars politiska tankar, påståenden och idéer är värda att ta på allvar.

- 48 Som bevis för att mördarens drivkrafter primärt är politiska har man anfört utvalda delar av det förvirrade, motsägelsefulla och morbida dokument som massmördaren låtit publicera på Internet.

När media har granskat den bild som mördaren velat ge av sig själv i manifestet, så har det visat sig att han ljugit, överdrivit och missförstått på punkt efter punkt.

Han har inte alls varit en del av de innekreter han säger sig ha varit en del av, han har inte alls haft de mentorer han uppger sig ha haft, han har inte tjänat de pengar han uppger sig ha tjänat, han har inte haft den upphöjda position i olika föreningar som han uppger sig ha haft.

- 8 De medaljer som han stoltserar med på sina bisarra pressfoton och som han hävdar är förtjänsttecken från frimurarorden och den mordiska tempelriddarorden han säger sig tillhöra (men som få andra tror överhuvudtaget existerar) – de medaljerna har visat sig vara billiga kopior av bland annat amerikanska armémedaljer, som kan beställas på Internet för en spottstyver.

I sitt manifest beskriver han sig som en i89karl av rang, men ingen av hans bekanta har någonsin sett honom med en kvinna osv, osv

- 16 **Fram träder en tydlig bild** av en minst sagt udda individ med en förvriden verklighetsuppfattning, som försöker framställa sig själv som betydligt mer normal och lyckad än vad han egentligen är.

Trots detta tydliga drag i mördarens personlighet och trots att han i sitt dokument öppet erkänner att flera av de ideologiska beteckningar han valt att sätta på sig själv egentligen bara är falska täckmantlar för att lättare kunna dupera människor och att han egentligen är betydligt mer extrem än någon kan ana, så har stora delar av etablissemangen helt okritiskt tagit honom på orden när han sagt sig vara kristen, nationalist och kulturkonservativ.

24

Samtidigt har man medvetet bortsett från alla de uppgifter som bevisar att hans utsago om sin politiska tillhörighet är lika förvirrad, ohållbar och falsk som uppgifterna om hans lyckade privatliv.

Skulden genom association har fördelats ytterst ojämnt.

- 32 Alla som är hemmahörande i ett konservativt eller invandringskritiskt läger har fått löpa gatlopp i medierna om namnet på deras organisation nämnts i mördarens manifest.

Att mördaren även citerar liberala förgrundsgestalter som John Stuart Mill och Thomas Jefferson förbigås med tystnad och mig veterligen har ingen journalist hävdad att Fredrik Reinfeldt har ett särskilt ansvar att förändra sin retorik eller ta avstånd bara för att mördaren uttrycker sin glädje över att just Reinfeldt blev vald till Sveriges statsminister.

40

Det räcker inte heller att som mördaren bara säga att man är någonting eller att man tillhör en viss gruppering. För att det skall vara värt att ta på allvar så måste man också kunna uppvisa ett visst mått av konsekvens i sitt tänkande och i sitt handlande.

48

Med stor motvilja har jag därför läst igenom mördarens manifest i syfte att granska hur väl hans tänkande och handlande överrensstämmer med de ideologiska etiketter han satt på sig själv.

Kristen?

8 Till exempel, i sitt dokument beskriver han sig själv som kristen, citerar flitigt ur bibeln och drömmer om att starta, en till namnet kristen krigarsekt, som skall mörda alla oliktankande och ta herraväldet över Europa och delar av Mellanöstern.

Vissa liberala och vänsterorienterade journalister och debattörer har tagit detta som en intäkt för att kristen fundamentalism är lika farlig som muslimsk fundamentalism och menat att kristna världen över nu har ett särskilt ansvar att rannsaka sig själva och att markera avstånd från massmördaren.

16 Men hur ligger det egentligen till?

Hur kristen är den här massmördaren?

Ja, synar man hans manifest lite noggrannare så upptäcker man att det primära skälet till att han valt att kalla sig kristen och att använda en kristen symbolik tycks vara att han inte tror att "odinismen", som han egentligen tycks känna starkare för, har samma förutsättningar att ena alla européer bakom hans till synes påhittade massmördarsekt.

24 Enligt egen utsago så välkomnar han med varm hand både ateister och odinister till sin så kallade tempelriddarorden, han säger sig inte ha någon personlig relation till vare sig Jesus eller Gud och han går nästan aldrig till kyrkan.

Han har dock bestämt sig för att strax innan verkställandet av sitt avskyvärda dåd närvara vid en kristen mässa, men innan han går dit så skall han avsätta pengar från sin stridskassa för att besöka en prostituerad. Detta med motiveringen att han vill kunna känna frid i både kroppen och själen...

32

I en annan del av dokumentet uppmanar mördaren sina tilltänkta efterföljare att vara vaksamma på om det utbryter en mjältbrandsepidemi någonstans i världen.

Och då frågar man sig förstås varför?

40 - Är det för att i kristen anda kunna bistå de sjuka med en hjälpande hand? Att efterlikna Jesus stöd till de spetälska och det bibliska exemplet med den barmhärtige samariten?

Nej, det visar sig snart att det verkliga skälet bakom uppmaningen är att hans tilltänkta efterföljare skall kunna ta sig till platsen, gräva upp liken efter de som dött i farsoten, ta mjältbrandsbakterier från de döda kropparna, odla dem i laboratorier och sedan använda dem för att massmörda hundratusentals oliktankande européer.

48 Protestantismen, den gren av kristendomen som betytt så mycket för vår skandinaviska kultur och historia, vill den här mördaren helt förbjuda. Istället ska alla skandinaviska kristna mer eller mindre tvångsanslutas till den katolska kyrkan och så gott som samtliga protestantiska präster skall avrättas.

Jag skulle kunna fortsätta med fler exempel, men jag tycker att det jag redan tagit upp borde räcka för att bortom allt rimligt tvivel fastställa att denna människa inte är kristen på något sätt – annat än till det självpåtaga namnet, att det inte finns något stöd för dylika idéer inom

den kristna teologin och att förespråkare av kristendomen därmed inte bär någon moralisk skuld för hans handlingar.

8 **Nationalist?**

Vid sidan av ”kristen” använder han sig också av begreppet nationalism för att beteckna sin förvridna världsåskådning. Faktum är dock att han bortom just epitetet inte ter sig var mer nationalistisk än han är kristen.

Han hyser heller ingen respekt för den allra mest centrala tanken inom nationalismen, det vill säga tanken om nationell suveränitet - alla folks rätt att vara herrar i eget hus.

- 16 I sitt manifest skisserar han planer på att allvarligt kränka den nationalistiska principen, dels genom att militärt erövra, kolonisera och etniskt rensa flera länder i Mellanöstern och sydöstra Europa och dels genom att vilja upprätta en slags mörkare spegelbild av dagens federalistiska EU.

Den framtida antinationalistiska federationen som han drömmer om skall ha en egen flagga och en egen nationalsång. Och makten över de enskilda nationernas ekonomi och försvarspolitik skall ligga hos en överstatlig, diktatorisk och oavsättlig instans, som närmast kan liknas vid det islamistiska Irans religiösa och allsmäktiga väktarråd.

24

Inte med någon vedertagen definition av nationalism kan detta kallas för en nationalistisk politik.

Kulturkonservativ?

- 32 Hur lite den här massmördaren egentligen vet om politik och ideologi framgår med all önskvärd tydlighet genom hans återkommande användning av begreppet ”kulturkonservativ”.

Han tycks vara helt omedveten om den vedertagna innebörden av detta begrepp och använder det på flera olika sätt och i helt olika sammanhang. Ibland används det i så vid mening att det i hans värld tycks innefatta alla former av antimarxism – från svenska moderater till ryska nationalbolsjevikerna och nazisterna.

40

Ibland används det som en synonym till konservatism i största allmänhet.

Precis som i fallet med kristendomen tycks han ha valt ut begreppet mer av strategiska skäl än av personlig övertygelse.

Konservatismen är en i grunden antirevolutionär ideologi. En av dess mest centrala tankar är insikten om att människan är ofullkomlig och att inget mänskligt samhällsbygge därför kan bli perfekt.

48

Alltför stora misstag kan dock undvikas genom att genomföra förändringar i varsamma steg baserat på tidigare erfarenhet. Att lägga upp planer för en samhällsomstörtande 70-årig revolution, som ska leda fram till ett tänkt utopia, är därmed så antikonservativt som det kan bli.

Ingen annan ideologi lägger så stor vikt vid lag och ordning som just konservatismen. Det är befängt att kalla ett manifest för konservativt om det innehåller sånt som:

- en handbok i terrorism
- 8 - långtgående utläggningar om hur man mest effektivt dödar poliser
- ett helt kapitel om hur man mentalt tränar sig på att mörda kvinnor
- och inte minst – en lista på vilka maffiaorganisationer man bör söka samarbete med och sen belöna,
- 16 Den här mördaren är definitivt inte konservativ!

Den totala inkonsekvensen, förvirringen och självmotsägelserna gäller inte bara de områden som jag nu har berört. Det genomsyrar hela manifestet.

- 24 Å ena sidan säger han sig vara för demokrati, å andra sidan vill han avskaffa den.

Å ena sidan säger han sig vara emot glorifiering av en homosexuell livstil, å andra sidan säger han sig vara pro-HBT och enligt uppgifter i norska tidningar så agerade han dansare under den norska motsvarigheten till Pridefestivalen för bara några år sedan.

- 32 Å ena sidan beskriver han sig som ekonomiskt liberal, å andra sidan vill han förbjuda frihandel och förstärka alla stora företag.

Å ena sidan säger han sig vara Europavän, å andra sidan fantiserar han om att med hjälp av ryska fascister atombomba flera europeiska huvudstäder och mörda miljontals oskyldiga européer o.s.v.

- 40 **Den passage som kanske tydligast definierar honom och som enligt min mening erbjuder det mest sannolika svaret på vad som är den primära drivkraften bakom hans illdåd, är dock det stycke där han beskriver att han mycket väl kan tänka sig en framtida allians med Mellanösterns mest militanta islamister.**

- 48 **Om islamisterna förser honom med massförstörelsevapen, som han kan använda mot oliktankande i Europa, så är han beredd att i utbyte bistå islamisterna i kampen för att störta de sista kvarvarande icke-islamistiska regimerna i området och omvandla hela Mellanöstern till ett muslimskt kalifat...**

Inte ens antiislamismen är alltså helig för honom...

Okej,

Kvar blir bara en allmän önskan om att orsaka mesta möjliga död och förödelse och på så vis skriva in sig själv i historieböckerna. Detta och inget annat bedömer jag vara kärnan i den norska massmördarens så kallade ideologi.

8

Efter att med stor vanda ha läst igenom detta bisarra manifest kan jag bara finna tre tänkbara förklaringar till att någon skulle komma på den befängda idén att anklaga oss Sverigedemokrater för att ”dela ideologi” med den här människan.

1. Det kan vara så att personen i fråga inte har läst manifestet utan endast bildat sig en uppfattning utifrån tillrättalagda andrahandsuppgifter.

16

2. Det kan förstås också vara så att personen i fråga inte kan någonting om politik i allmänhet eller om Sverigedemokraternas politik i synnerhet.

3. Det kan dessutom vara så att personen i fråga vet att anklagelsen är en lögn, men framför den ändå av propagandistiska skäl eftersom man anser ändamålen helgar medlen.

Oavsett vilken av ovanstående kategorier man tillhör så borde vederbörande skämmas!

24

Runeberg

I mitten av 1800-talet skrev den finlandssvenske poeten Johan Ludvig Runeberg en dikt som riktade sig mot en man som enligt poetens uppfattning hade svikit sitt land under krigstid och därmed förorsakat att mängder av hans landsmän dog i onödan. Dikten hette Sveaborg och några rader ur den passar, med viss modifikation, enligt min mening lika bra på en norsk barnamördare:

32

...Då giv hans svarta bragd sin dag
Men hölj i natt hans namn som jag. Förtig
hans ätt, nämn ej hans stam, Vålv ej på
den hans brott;

Må ingen rodna för hans skam, Den
drabbe honom blott.

40

En barnamördare, han har ej ätt,
ej stam, ej son, ej far.

Okej... säger kanske nu någon vän av den politiskt korrekta ordningen.

48

Det är möjligt att mördarens manifest är så bisarrt och full av självmotsägelser att det blir löjeväckande att kalla det för en ideologi.

Det är möjligt att de som kollektivt skuldbelagt alla demokratiska invandringskritiker, konservativa och kristna för hans gärningar har handlat fel.

56

Det är möjligt att han står ensam med skulden och att den primära drivkraften bakom hans terror snarare är psykisk sjukdom än rationell politisk övertygelse.

8

MEN! Borde inte du ha lärt dig en läxa av detta?

Är det inte alltid så att det endast är den som utför dådet som är skyldig? Har inte du tidigare skuldbelagt Islam och alla muslimer för terrordåd som endast ett fåtal galningar har begått?

Mitt svar på dessa frågor är ett enkelt Nej.

16 Nej, det är inte alltid bara den som utför ett terrordåd som bär skuld. Om det finns andra som delar terroristens politiska eller religiösa ideologi och som propagerar för våld och terror, då bär de också ett tungt moraliskt ansvar.

Ideologier, organisationer och individer som arbetar för demokrati, med demokratiska medel kan dock aldrig hållas ansvariga för våldsdåd.

24 Jag har aldrig försökt utöva någon sådan form av kollektiv skuldbeläggning och jag kommer heller inte i framtiden att försöka skuldbelägga till exempel de muslimer som tar avstånd från islamismen och tar avstånd från de delar av koranen och andra muslimska skrifter där det uppmanas till våld mot oliktankande.

Däremot kommer jag oförtrutet och kompromisslöst att fortsätta att arbeta och argumentera emot alla former av islamism, nazism, kommunism och andra våldsförespråkande, totalitära ideologier och jag kommer att fortsätta skuldbelägga dessa ideologiers anhängare när våldsdåd begås i deras namn.

32

Och jag kommer fortsätta att kalla en spade för en spade...

Låt mig bara vara extra tydlig med en sak:

40 **Man måste självklart tillåtas kritisera svensk invandringspolitik utan att hållas ansvarig för vad den här massmördaren har gjort. Kritik mot massinvandring och mångkultur är inget brott. Det är en demokratisk rättighet. Den som säger något annat har som enda syfte att kväva en viktig debatt.**

Det kan jag inte acceptera.

Jag kan inte heller acceptera att man försöker hålla mig eller mitt parti ansvarig för den här massmördarens handlingar eller koppla ihop oss med hans förvirrade, konspiratoriska, svartvita världsbild.

48

Hela det demokratiska samhället – som också vi är en del av – är angripet av den här mannen.

Jag, i egenskap av demokrat och folkvald, är angripen och jag är uppriktigt bedrövd och oroad över att det finns människor i det här landet som använder en sådan här tragedi för att plocka billiga, politiska poäng.

8 Vi ska definitivt inte acceptera att de här terrordåden används för att begränsa det öppna samhället. Vi ska inte låta terror tysta debatten. Det är precis vad terrorism av det här slaget syftar till – att slå mot öppenheten, begränsa debatten och öka polariseringen.

Det ska vi inte låta ske!

Vi backar inte!

16 Tvärtom, vi ska ta vårt ansvar, gemensamt stå upp för demokratin, stå upp för grundläggande demokratiska värden – mot våld och extremism – och inte låta oss tystas!

Politiken i höst

24 Nu har det alltså gått mer än två veckor sedan terrordåden i Norge, men fortfarande fylls tidningar och tv med rapporter därifrån. Så kommer det att se ut under lång tid framöver. Det här är den kanske största attacken i vår del av Europa i modern tid och minnena och sorgen kommer att leva kvar mycket, mycket länge.

Ändå är det så att för oss börjar snart den politiska vardagen igen och även om den – som jag sa inledningsvis – känns tämligen avlägsen just nu så har vi en på många sätt viktig höst att se framemot.

Avslutning

32 Partivänner,

Jag skulle vilja avsluta det här talet med att säga något om det år som gått.

På det hela taget har det varit ett fantastiskt år och vårt parti har nått fantastiska framgångar.

40 Visst upplevde vi en tuff period kring valet, med en hets som få av oss hade kunna föreställa sig, men precis som tidigare när det har stormat klarade vi oss bra och kom ut stärkta och fulla av tillförsikt.

Våra motståndares jakt på den där silverkulan som ska ta kål på oss har fortsatt, många gånger i uppenbar desperation, men – som jag sagt vid åtskilliga tillfällen – de får gärna fortsätta leta, men de kommer inte att hitta någon silverkula, helt enkelt därför att det inte finns någon sådan silverkula.

48 Och väljarna har hängt med. Sakta men säkert har vi fortsatt växa efter valet och det får ses som det bästa och viktigaste betyg ett politiskt parti kan få.

Visst, det är långt kvar till nästa val och det återstår många prövningar innan vi kan räkna hem fortsatta valframgångar. Vi får inte inbilla oss att våra framgångar kommer av sig självt med nåt slags naturlagsbundenhet.

- 8 Det ligger många, många år av hårt arbete bakom det parti vi är idag och det kommer att krävas ytterligare år av hårt arbete innan vi nått våra långsiktiga ambitioner.

Det finns ingen blomsterströdd väg som leder till framgång.

Bill Gates ska ha sagt något i stil med att:

”Framgång är en dålig lärare. Den får smarta personer att tro att de inte kan förlora.”

16

Den fällan ska vi inte ramla i. Vi ska arbeta hårt och tro på det vi gör och vi ska ta oss an framtida utmaningar med lika stort mått av ödmjukhet som av självförtroende.

Jag är medveten om de enorma och vitt skilda förväntningar som funnits och fortfarande finns på oss, men på det hela taget känner jag att väljarna är nöjda med vad vi åstadkommit så här långt.

- 24 Istället för att leva upp till andras fördomar om våra ambitioner, så har vi valt en ansvarsfull, långsiktig väg för vårt arbete.

Vi ägnar oss inte åt kortsiktigt effektsökeri.

Vi är inte ute efter att skapa oreda.

Vi är här för att ta ansvar för landet i en tid då många andra främst verkar ta ansvar för sitt eget och ser till sina egna intressen.

32

Partivänner,

Vi låter oss inte nedslås av andras bitterhet och desperation. Vi låter oss inte tystas av vare sig terrorister eller tabuivrare. Vi låter oss inte stoppas av andras kamp mot grundläggande demokratiska värden.

- 40 Vi är vänner av Sverige, vi är vänner av demokrati och vi är stolta över att kalla oss sverigedemokrater!

11.3. Ratio-analyser av pentadiska kvoter

11.3.1. ”Anders Behring Breiviks attack mot vår demokrati”

Scen-Handling = Nej (Scenen är enligt Åkesson formad efter Breiviks agerande)

Scen-Aktör = Nej (Breivik har format den uppkomna situationen)

Scen-Medel = Nej (Åkesson menar att det är Breiviks medel som är definierande och inte tvärtom)

Scen-Avsikt Nej (Det är Breiviks mål som är dominerande, scenen utgöt bara en plattform)

Handling-Scen Ja (Åkesson målar upp det som att Breiviks agerande bestämmer kontexten)

Handling-Aktör Ja (Breiviks karaktär definierar Åkesson utifrån hans handlingar)

Handling-Medel Nej (Breiviks lögnaktiga medel stipulerar handlingarna som icke trovärdiga)

Handling-Avsikt Ja (Svårtolkat, men Åkesson berättar mer om handlingar än avsikt)

Aktör-Scen Ja (Breivik beskrivs i talet som upphovsman av situationen)

Aktör-Handling Nej (Det är huvudsakligen Breiviks handlingar som definierar hans karaktär)

Aktör-Medel Nej (Breivik definieras som en galning utifrån sina metoder)

Aktör-Avsikt Nej (Breivik definieras som en galning utifrån sina avsikter)

Medel-Scen Ja (Utifrån Breiviks medel definierar Åkesson situationen)

Medel-Handling Ja (Hur Breivik felaktigt tolkat värderingarna är viktigast för Åkesson)

Medel – Aktör Ja (Karaktärsdefinition gör Åkesson utifrån Breiviks tillvägagångssätt)

Medel – Avsikt Ja (Båda påtalas, men dominerande är ändå Breiviks lögnaktiga definitioner)

Avsikt-Scen Ja (Avsikt definierar framtidsmanifest och uppkommen situation enligt Åkesson)

Avsikt-Handling Nej (Åkesson diskuterar båda. Centrala är dock Breiviks handlingar)

Avsikt-Medel Nej (Breiviks tolkningar är i fokus)

Avsikt-Aktör Ja (Utifrån sina åsikter definieras Breivik som aktör)

11.3.2. ”Kritikerna och deras häxjakt”

Scen-Handling = Ja och Nej (Den ”politiskt korrekta ordningen” skapar grogrund för motståndarnas kritik, som dock förstärks och beskrivs utifrån kritikernas handlingar)

Scen-Aktör = Ja (I denna typ av debatt/situation uppstår orättvisa kritiker)

Scen-Medel = Ja (Den ”politiskt korrekta ordningen” förutsätter häxjakt och odemokratiska medel)

Scen-Avsikt = Ja (Debatten och den politiska ordningen bidrar till avsikten som är att kväva debatten)

Handling-Scen = Ja och Nej (Det är inte bara denna specifika kritikstorm som definierar scenen, utan tvärtom)

Handling-Aktör = Nej (Åkesson definierar inte kritikerna primärt utifrån deras handling)

Handling-Medel = Ja (Eftersom handlingen är en ”häxjakt”, förutsätter detta ojuste medel)

Handling-Avsikt = Ja (Häxjakten som kritikerna gör syftar till att tysta debatten)

Aktör-Scen = Ja (Kritikerna skapar och definierar ett ”politiskt korrekt klimat” och en skulddebatt)

Aktör-Handling = Nej (Åkesson definierar kritikerna utifrån deras handling, inte tvärtom)

Aktör-Medel = Nej (Det är medel som definierar aktör)

Aktör-Avsikt = Ja (Kritiserar man SD, gör man det för att man vill tysta den demokratiska debatten)

Medel-Scen = Ja (Åkesson påtalar flera gånger att kritikernas metoder skapar en skulddebatt)

Medel-Handling = Nej (Det är inte medlet som definierar handlingen, utan tvärtom)

Medel – Aktör = Ja (Aktörens medel definierar gruppen)

Medel – Avsikt = Ja (Den odemokratiska metoden förutsätter den odemokratiska avsikten)

Avsikt-Scen = Ja (Skulddebatten efter Utöya har skapats för att kväva invandringsdebatten)

Avsikt-Handling Ja (Kritikernas avsikt är att tysta SD, vilket definierar en häxjakt)

Avsikt-Aktör Ja (Avsikten är att tysta ner SD, det förutsätter aktörer som är villiga att göra det)

Avsikt-Medel Ja (Avsikten är att tysta demokratin, det formar odemokratiska medel)

11.3.3. Sverigedemokraterna – vi är här för att ta ansvar för landet

Scen-Handling Delvis (Scenen anges som grogrund för handlingen, handlingen som nödvändig för scenen)

Scen-Aktör Ja (Det ”politiskt korrekta” har tvingat fram SD som aktör och försvarare av sig själva)

Scen-Medel Ja (Som ett motgift mot den politiskt korrekta ordningen anges SD)

Scen-Avsikt Ja (Kontexten framtvingar SD:s avsikter)

Handling-Scen Delvis (Scenen anges som grogrund för handlingen, handlingen som nödvändig för scenen)

Handling-Aktör Ja (Åkesson beskriver flera gånger hur invandringskritiken skapar behov av SD)

Handling-Medel Ja (Åkesson beskriver en sansad debatt som dock är underordnad SD:s kritik)

Handling-Avsikt Nej (Viktigast är hur SD:s avsikt, som är det kulturkonservativa, demokratiska samhället)

Aktör-Scen Nej (Primärt är hur det svenska samhället förutsätter Sverigedemokraterna)

Aktör-Handling Nej (Det icke-demokratiska klimatet skapar grogrund för SD, inte tvärtom)

Aktör-Medel Ja (Åkesson framhäver SD och deras samhällssyn som grogrund för medlet)

Aktör-Avsikt Delvis (SD förutsätter en demokratisk samhällssyn och vice versa)

Medel-Scen Nej (Det politiska klimatet förutsätter SD:s metod, som Åkesson dock framhåller som viktig)

Medel-Handling Nej (Sättet är underordnat handlingen enligt Åkesson)

Medel-Aktör Nej (Viktigast enligt Åkesson är SD som demokratins beskyddare, underordnat är hur detta går till)

Medel – Avsikt Båda (Jag bedömer inget som viktigare än det andra – både det demokratiska sättet och avsikten är likvärdiga)

Avsikt - Scen = Nej (Det är samhällsklimatet som skapar nöd efter demokrati och en sansad debatt)

Avsikt – Handling = Ja (Viktigast är SD:s avsikt som är det kulturkonservativa, demokratiska samhället)

Avsikt-Aktör Delvis (SD förutsätter en demokratisk samhällssyn och vice versa)

Avsikt– Medel (Jag bedömer inget som viktigare än det andra – både det demokratiska sättet och avsikten är likvärdiga)

